

Hyvinvointikertomus

VUOSIRAPORTTI 2021

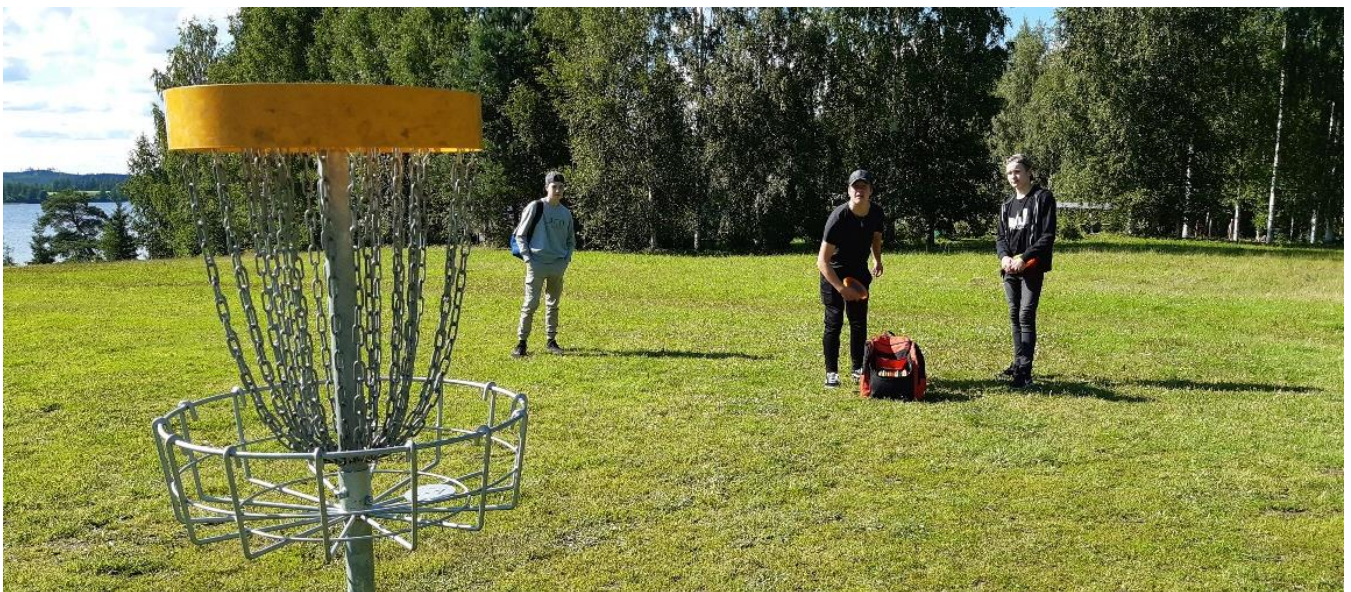
28.4.2022

Laukaan kunta

Sisällys

VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA 2021	2
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittamat keskeisimmät laukaalaisten hyvinvointiin liittyvät havainnot	5
1.1. Talous ja elinvoima	5
1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	10
1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset.....	17
1.4. Työikäiset	21
1.5. Ikäihmiset.....	25
1.6. Kaikki ikäryhmät.....	29
2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	34
2.1. Elinvoima ja kilpailukyky	34
2.2. Hyvinvointi	37
2.3. Luonto ja elämykset.....	45
3. Keskeiset johtopäätökset ja evästyksset vuodelta 2021.....	46
4. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat sekä hankkeet, missä oltu mukana vuonna 2021	47
5. Vuosiraportin 2021 laatijat	48

VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA 2021

Kuntalain (1§) mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tehtävä. Kunnan tarjoamilla mahdollisuuksilla on keskeinen vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin, mikä puolestaan on tiiviisti kytköksissä elinvoimaan. Terveystieteiden lain (12§) mukaan kunnan tulee seurata asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Vuoden 2021 voimaan tulleet Laki hyvinvointialueista ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä tarkentavat hyvinvointityön toteutumista ja siihen liittyvää kunnan ja vuoden 2023 käynnistyvän hyvinvointialueen työnjakoa.

Vuoden 2021 hyvinvointiraportissa kuntalaisten hyvinvointia tarkastellaan sekä koko väestön osalta, että ikäryhmittäin. Vertailukuntina ovat aiempaan tapaan Äänekoski, Lapua, Muurame, Siilinjärvi ja Jyväskylä, vertailualueina Keski-Suomi ja koko maa. Vuoden 2021 vuosiraportissa kuvataan kuntalaisten hyvinvointia tuoreimpien indikaattoritietojen (vertailuajaksi määritelty 2018-2021) mukaan ja vuoden 2021 aikana kunnan toimintayksiköiden toteuttamia toimenpiteitä, mitkä pohjautuvat hyvinvointisuunnitelmaan 2019-2021.

Valtuusto hyväksyi 26.4.2021 Laukaan kunnan laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2024. Vuosille 2022-2025 laadittava hyvinvointisuunnitelma on valmistelussa ja sen tavoite valmistua siten, että se on päätöksenteossa toukokuussa 2022.

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2024

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS LAUKAASSA
VALTUUSTOKAUDELLA 2017 – 2021

Hyvinvointityötä ohjaa poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä, missä on eri palvelualueiden edustajien lisäksi mukana myös luottamushenkilöitä. Hyvinvointityöryhmän jäsenet 10.12.2021 lukien:

- Mirja Ahoniemi perusturvajohtaja
- Hely Harju hallinto- ja talouspäällikkö
- Eva Hilkamo perusopetuksen suunnittelija
- Anu Kaasalainen palvelupäällikkö, lasten- ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus
- Maria Kankkio varhaiskasvatuksen johtaja
- Ritva Mattila ruokapalvelupäällikkö
- Päivi Paavilainen sosiaalityön johtaja
- Salla Turpeinen vapaa-aikajohtaja
- Tanja Halinen osastonhoitaja, Seututerveyskeskus, terveysneuvonta
- Heli Lerkkanen valvontakoordinaattori, hyvinvointityöryhmän sihteeri

luottamushenkilöt:

- Tuukka Asikkala (varalla Nousia Sorvari) nuorisovaltuusto
- Anna-Mari Pylkäs kunnanhallitus
- Harri Hokkanen perusturvalautakunta
- Jonna Ortju sivistyslautakunta
- Mari Pelttonen tekninen lautakunta

Hyvinvointityöryhmän kokouksiin asiantuntijana osallistui mahdollisuuksien mukaan myös Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hyvinvointikoordinaattori Nina Peränen.

Hyvinvointikertomus

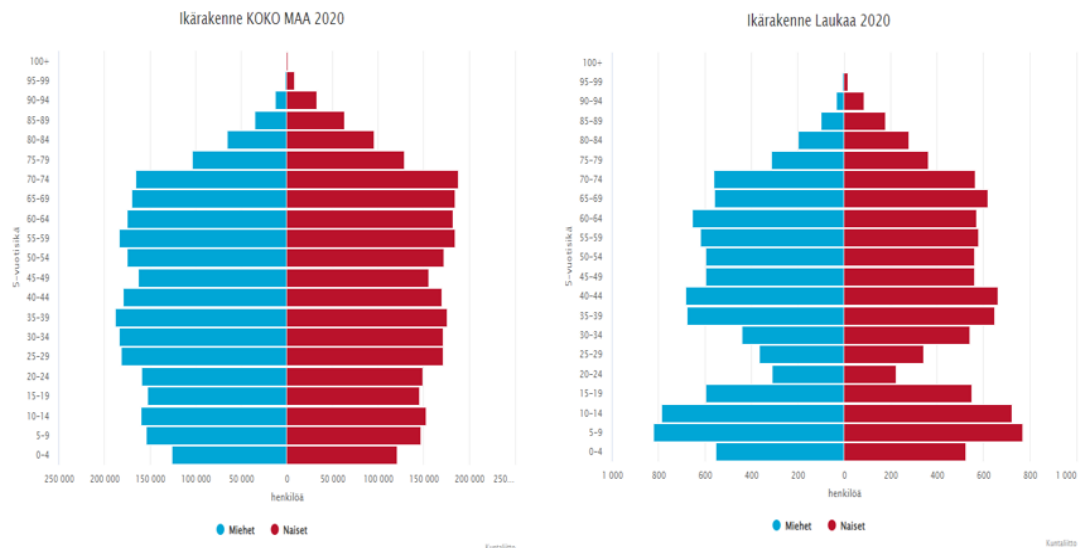
Hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvointijohtamisen työväline ja poliittisen päätöksenteon tuki, mikä toimii yhtenä kunnan strategiatyön sekä toiminnan ja talouden suunnittelun perustana. Hyvinvointityö koskee kaikkia kunnan toimijoita, luottamushenkilöitä, kuntalaisia sekä paikallisia ja alueellisia yhteistyökumppaneita. Hyvinvointityö toteutuu parhaiten yhteistyössä. Käytännön hyvinvointityötä tukemaan hyvinvointityöryhmä on nimennyt ikäryhmäkohtaiset asiantuntijatyöryhmät, joissa on myös järjestöjen edustajia mukana.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on suunnitellut kunnille otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan eli Hyte-kertoimen. Hyte -kertoimen tavoitteena on kannustaa kuntia aktiivisesti kehittämään hyvinvointia ja terveyttä; kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy kunnan tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kannustin on suunnitteilla otettavaksi käyttöön vuoden 2023 alusta.

1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittamat keskeisimmät laukaalaisten hyvinvointiin liittyvät havainnot

Laukaan väestömäärä väestökeskuksen ennakkotiedon mukaan 31.12.2021 on ollut 18 794, laskua edelliseen vuoteen on 29 asukasta.

Merkittävä väestörakenteen muutos sekä Suomessa että laajemmin Euroopassa liittyy ikääntyneiden määrän lisääntymiseen. Väestöpyramidia tarkastellessa havaitaan, että verrattaessa koko maahan nuoria aikuisia ja ikääntyneitä ihmisiä on Laukaassa suhteellisesti vähemmän, kun taas alle kymmenvuotiaita lapsia on enemmän. Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhdetta työllisten määrään. Taloudellinen huoltosuhde on Laukaassa 158 (2020), mikä tarkoittaa, että sataa työllistä kohden on 158 työvoiman ulkopuolella olevaa tai työtöntä henkilöä.

Kuvio 1. Ikärakenne koko maassa ja Laukaassa vuonna 2020. Lähde: Kuntaliiton tilasto

1.1. Talous ja elinvoima

Kuntien taloudellinen toimintaympäristö on ollut viime vuosina erityisen epävakaa. Korona-aika ja tuleva hyvinvointialueuudistus ovat vaikeuttaneet talouden hallintaa ja ennustamista. Koronavuodet 2020-2021 ovat olleet kuntataloudelle monien tunnuslukujen valossa hyviä vuosia, mutta hyvät tulokset ovat olleet pääasiassa valtion myöntämien koronavastustusten varassa. Kuntien toimintakulut ovat kasvaneet nopeasti. Keski-Suomessa tilanteen on entistä monimutkaisemmaksi tehnyt Kesi-Suomen sairaanhoitopiirille kertyneet alijäämät ja uuden Sairaala Novan käyttöönoton ajoitus suhteessa hyvinvointialueuudistukseen.

Laukaan kunnan talous on viime vuosina pääasiassa noudatellut kuntakentän yleistä kehitystä. Vuonna 2021 Laukaan kunnan alijäämäinen tulos kuitenkin poikkesi kuntakentän yleisestä positiivisesta tulosvireestä. Laukaan 2,2 miljoonaa euroa alijäämäinen tulos oli kuitenkin odotettu ja suurimman osan alijäämästä muodosti 1,9 miljoonan euron pakolli-

Hyvinvointikertomus

nen varaus, jolla varauduttiin Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alijäämien kattamiseen hyvinvointialueuudistuksen toteutuessa. Katettavien alijäämien määrä selviää lopullisesti vasta 2022 tilinpäätösten valmistuessa. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten voimakas kasvu vuosina 2021-2022 heikentää kunnan taloudellista asemaa hyvinvointialueuudistuksessa, koska valtionosuuksien siirtymätasaukseen sisältyy valtionosuuksia leikkaava elementti, joka voi heikentää valtionosuusrahoitusta pysyvästi, mikäli hyvinvointialueelle siirtyvät kustannukset ovat siirtyviä tuloja suuremmat. Laukaan perusturvapalvelujen toimintakate heikkeni 6,1 prosenttia vuosien 2020 ja 2021 välillä, mikä ennakoii valtionosuusleik-kausten toteutumista.

Laukaan kunnan taloutta on sopeutettu voimakkaasti viime vuosina. Sopeutukset ovat kohdistuneet kaikille tehtäväalueille ja vaatineet myös heikennyksiä palvelutasossa. Sopeutuksista ja taloushaasteista huolimatta kunta on pystynyt takaamaan hyvät peruspalvelut ja laajan palveluverkon kuntalaisille. Taloudellisen toimintaympäristön haasteet kuitenkin vääjäämättä vaikuttavat kuntalaisten hyvinvointia tukevien palveluiden määrään ja tasoon heikentävästi.

Vuodesta 2012 alkaen Laukaan kunta on investoinut palvelukiinteistöihin merkittävästi. Yli 100 miljoonan euron investoinnit ovat kasvattaneet velkamäärää ja poistoja. Vastavuoroisesti kunnan kiinteistöjen korjausvelka on pieni ja tulevien vuosien investointitarpeet keskimääräistä pienemmät. Lisäksi kunnan palvelujen käytössä on nyt laadukkaat ja sopivat tilat. Kunnan asukaskohtainen velkamäärä on kasvanut selvästi kuntien keskimääräistä velkamäärää suuremmaksi. Kuntakonsernin velkamäärä on kuitenkin kohtuullinen kuntien välisessä vertailussa.

Väestökehityksellä on merkittävä rooli kuntatalouden kehityksessä sekä tulojen että menojen osalta. Väestökehitys kuvastaa myös kunnan elinvoimaisuutta. Laukaan pitkä väestökasvun jakso näyttää olevan ohi ja vuodesta 2018 alkaen asukasmäärä on vähentynyt. Asukasmäärän lisäksi väestörakenne vaikuttaa merkittävästi kunnan talouteen. Laukaassa väestöllinen huoltosuhde on verrattain korkea eli pelkistettynä veroja maksavia asukkaita on verrattain vähän verrattuna asukkaisiin, joille heidän maksamillaan veroilla tuotetaan palveluja. Tämä asettaa haasteen tuottaa palveluita keskimääräistä taloudellisemmin.

Väestörakenne Laukaassa on kuitenkin terve, sillä lasten ja nuorten osuus väestöstä on keskimääräistä korkeampi. Väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan kehittyvät vakaasti, mikä helpottaa talouden, toiminnan ja palveluiden sopeuttamista väestömuutoksiin. Väestöennusteen mukaan Laukaassa on vielä 2030-luvullakin huomattavasti keskimääräistä enemmän lapsia ja nuoria. Ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa kuitenkin ripeästi ja Laukaassa tapahtuu 2020-luvun aikana suhteellisesti merkittäviä muutoksia ikääntyneiden määrässä verrattuna useisiin muihin varsinkin maaseutumaisiin kuntiin. Toisaalta hyvinvointialueuudistuksen toteuduttua väestön ikääntyvällä osalla ei ole enää yhtä suoria vaikutuksia kunnan toimintaan ja talouteen kuin aikaisemmin.

Hyvinvointikertomuksen elinvoimaindikaattorien valossa Laukaan tilanne näyttää verrattain hyvältä. Laukaa ei erotu negatiiviseksi ääripääksi millään mittarilla. Maakunnan sisäisessä vertailussa työllisyyden osalta Laukaan tilanne on hyvä, mutta maakuntien välisessä vertailussa työllisyystilanteessa olisi parannettavaa. Kuntalaisten tuloja, tuloeroja ja perhekojoja kuvaavat mittarit osoittavat ensinnäkin, että Laukaassa asuu paljon perheitä, vähän

Hyvinvointikertomus

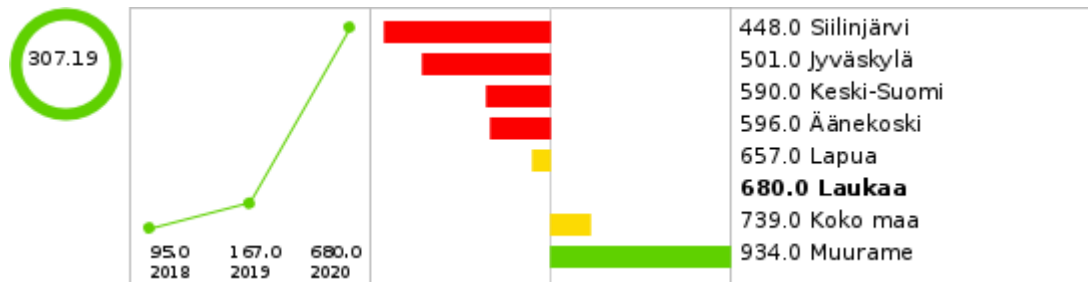
pienituloisia ja että tuloerot ovat pieniä. Tilanteen voidaan näiden mittarien valossa sanoa olevan verrattain vakaa. Asukastutkimusten mukaan laukaalaiset ovat huomattavan tyytyväisiä elämäänsä ja Laukaaseen asuinkuntana. Havainto tukee indikaattorien antamaa kuvaa.

Laukaan elinkeinorakenne on palvelupainotteinen, mutta samaan aikaan hajanainen. Hajanainen ja monipuolinen elinkeino- ja työpaikkarakenne luo vakautta työllisyyden ja elinkeinotoiminnan näkökulmasta, kun yksittäiset toimijat eivät pysty aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kokonaisuuden näkökulmasta. Laukaan työpaikkaomavaraisuus on kuitenkin matala ja kunta on tavoitellut yritys- ja työpaikkarakentamisen lisäystä panostamalla uusiin yritysalueisiin.

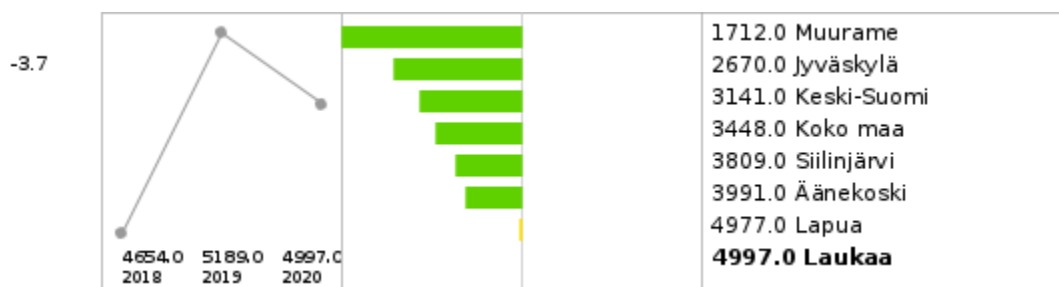
Tulot

% Suunta Vertailu

Vuosikate, euroa / asukas

Lainakanta, euroa / asukas

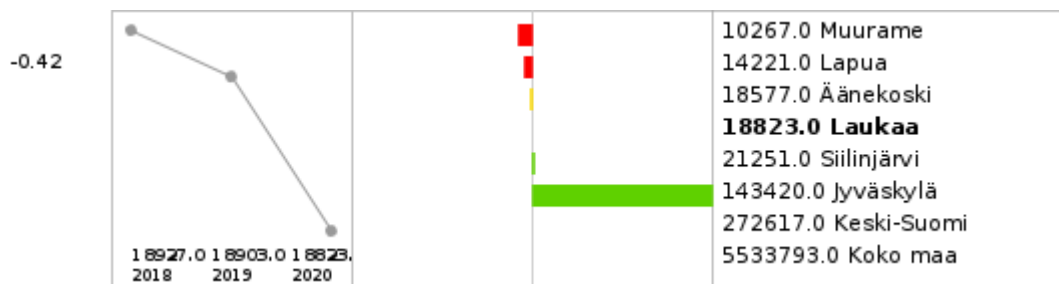
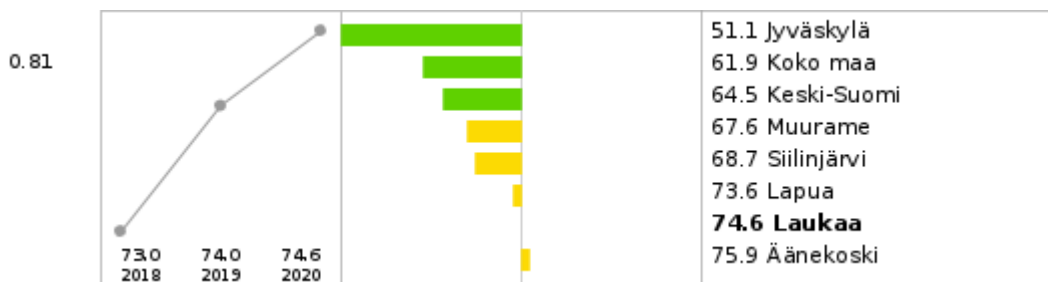
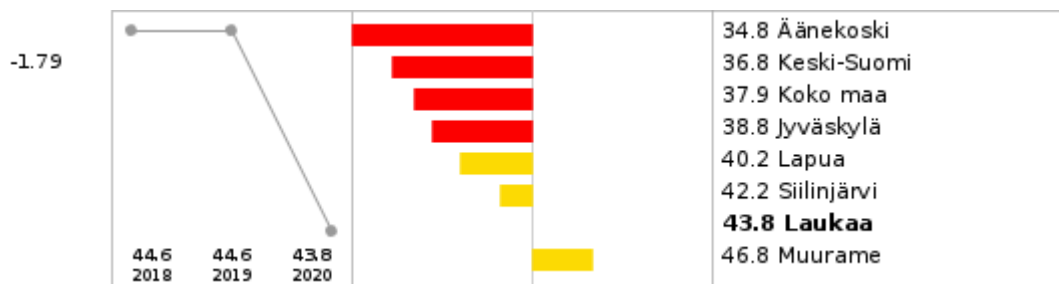
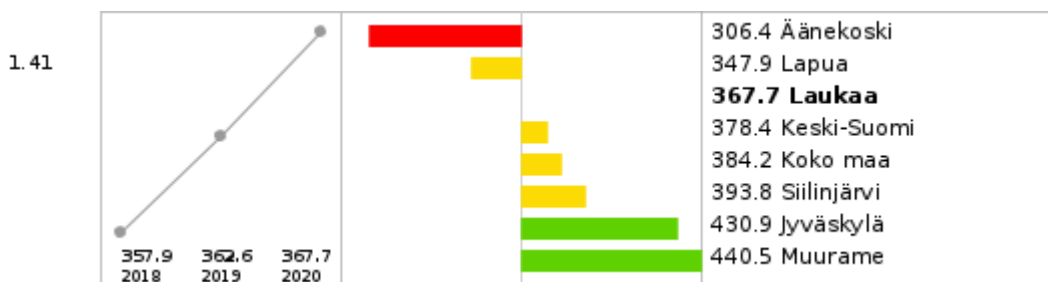
Hyvinvointikertomus
Väestö

%

Suunta

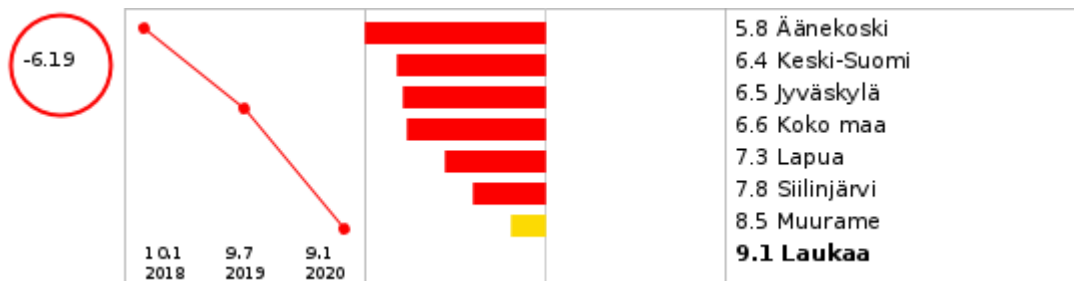
Vertailu

Väestö 31.12.

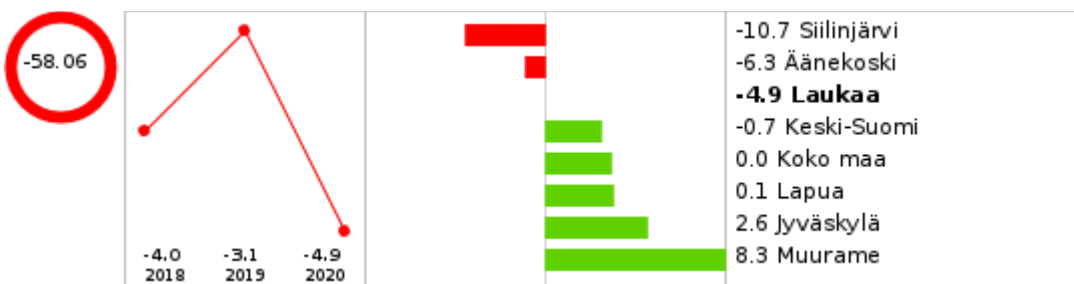

Huoltosuhte, demografinen

Lapsiperheet, % perheistä

Koulutustasomittain

Hyvinvointikertomus

0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

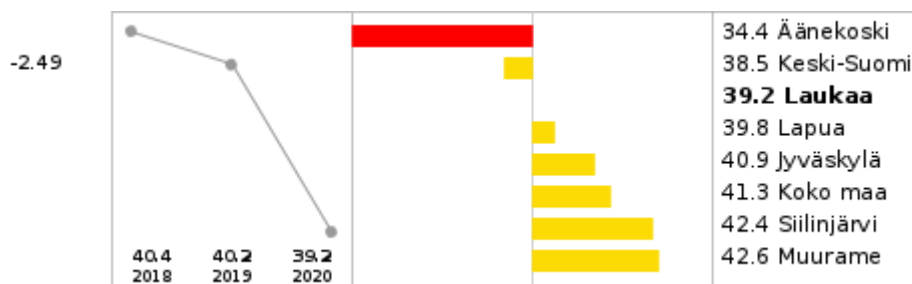
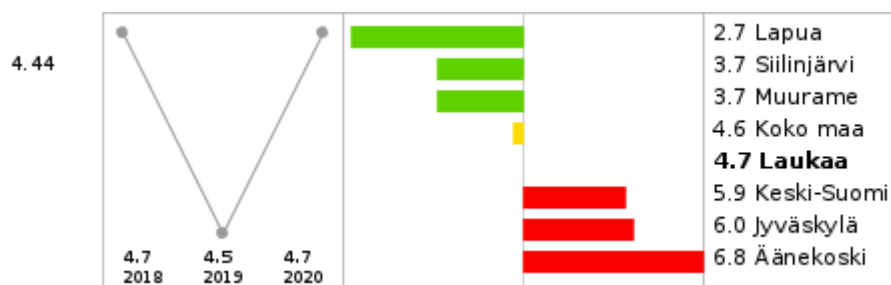
Elinvoima

% Suunta Vertailu

Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuoden aikana yhteensä

Hyvinvointikertomus
Jätetty velkajärjestelyhakemukset, lkm

Työlliset, % väestöstä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa mitataan mm. kouluterveyskyselyllä. Viimeisin kysely toteutettiin vuonna 2021.

Laukaalaisten 8. ja 9. luokan oppilaiden kokemus omasta terveydentilastaan on heikentynyt. Vuonna 2019 17,9 % vastaajista koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, ja vuonna 2021 vastaava osuus oli 22,6 %.

Vuonna 2019 8,1 % vastanneista on ilmoittanut, ettei omista yhtään läheistä ystävää. Uusimman kyselyn mukaan vastaava osuus on noussut jo 10,1 %: iin.

Hyvinvointikertomus

Viikoittain alkoholia käyttävien osuus 8. ja 9. luokan oppilaista on edelleen hienoisessa kasvussa (2,9 % vastaajista). Sen sijaan nikotiinituotteiden käyttö osoittaa nuorilla hyvällä tavalla laskusuuntaa: päivittäin tupakoivien osuus on laskenut 5,5 % vastaajasta 4,4 %:iin, nuuskaa käyttävien osuus on samoin laskenut 5,1 %:sta 3,3 %:iin.

Positiivinen kehityssuunta on tapahtunut myös koululounaan syömisessä. Nyt laukaalaista 8. ja 9. luokan vastaajista 27,5 % on ilmoittanut, ettei syö koululounasta päivittäin, kun vastaava luku vuonna 2019 oli jopa 40 %. Ylipainoisia vuonna 2021 vastaajista oli 18,8 %, kun vuonna 2019 luku oli 18,3 %. Ylipainon muutos ei siis ole kovinkaan merkittävä.

Laukaassa ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien määrä kaikista lapsiasuntokunnista on säilynyt lähes ennallaan (29,2 %). Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. Tulokset kertovat siitä, että Laukaan kunnan alueella asuu paljon suurperheitä.

Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden määrä on vuoden 2020 tilaston mukaan pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019, ollen 1,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Suunta kuitenkin edelleen on kasvava.

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneiden 3-5-vuotiaiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2020 44,5 %, kun se vuonna 2019 oli 39,1 %. Luku pitää sisällään kunnan kustantamat palvelut. Kunnan kustantamalla varhaiskasvatuksella tarkoitetaan niiden palveluiden määrää, jotka kunta on kustantanut asukkailleen. Kunnan kustantamissa palveluissa on omasta tuotannosta vähennetty myynnit ja lisätty ostot.

1-6-vuotiaiden kokonaisjoukkoa tarkastellen kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Laukaassa myös kasvussa: vuonna 2020 46,3 %, kun luku vuonna 2019 oli 36,1 %.

Hyvinvointikertomus

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit ovat vuoden 2020 tilastojen mukaan olleet edelleen hieman laskussa.

Lastensuojelun avohuollon 0-17-vuotiaiden asiakkaiden määrä on vuonna 2020 kääntynyt hienoiseen nousuun ollen nyt 3,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Määrä on kuitenkin Keski-Suomen keskitasoa alhaisempi.

Laukaalaisten lasten- ja nuortenpsykiatrian avohoitokäyntien käyntimäärät ovat Sotkanet.fi-tilastojen mukaan kääntyneet kasvuun, mikä kertoo lasten ja nuorten mielenterveyden haasteiden lisääntymisestä. Vuonna 2019 erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrian avohoitokäyntejä/1000 0-12-vuotiaasta laukaalaisilta oli 233,9, kun vuonna 2020 on tilastoitu 295,8. Vastaavat luvut nuorisopsykiatrian avohoitokäyntien osalta per 1000 13-17-vuotiaasta ovat olleet 854,2 (v. 2019) ja 1183,7 (v. 2020).

Nuorten 8. ja 9. luokan oppilaiden taide- ja kulttuuriharrastamisen osuus on säilynyt tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan lähes ennallaan vuoden 2019 tuloksiin nähden.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien lapsiperheiden määrä on Laukaassa ollut vuonna 2020 1,4 % lapsiperheistä. Luku on säilynyt melko vakiintuneena, joskin vuoteen 2019 (1,8 %) nähden suunta on positiivisessa mielessä ollut hivenen laskeva.

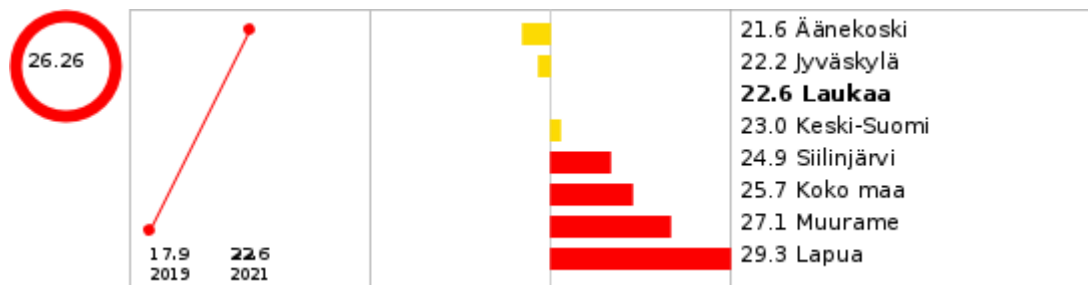
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

%

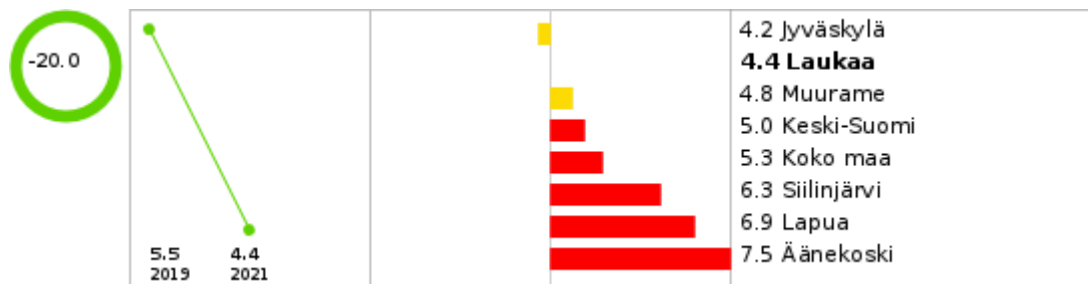
Suunta

Vertailu

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

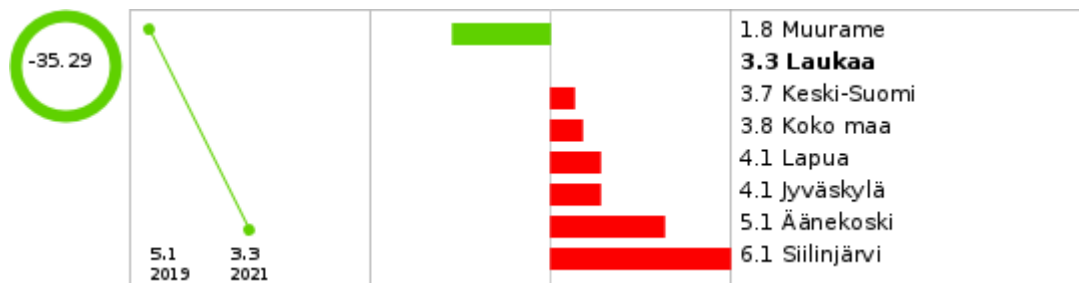

Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

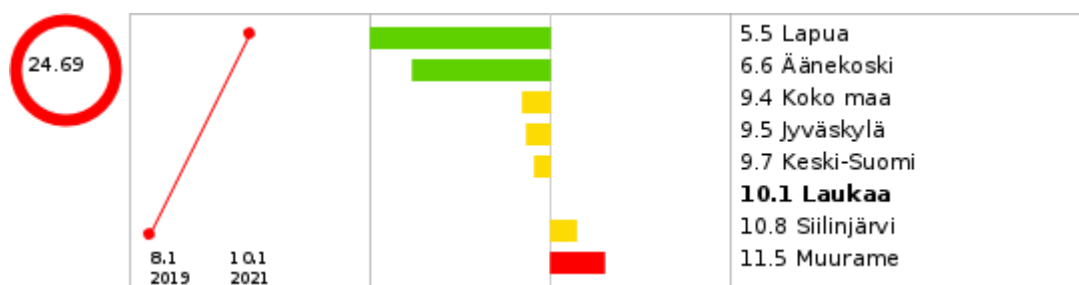

Hyvinvointikertomus

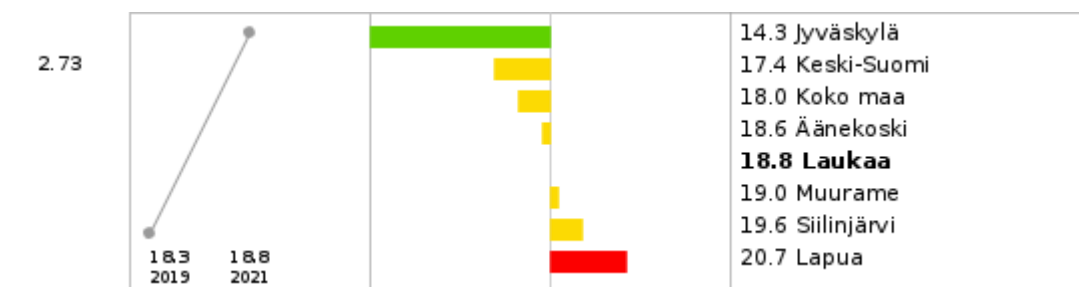
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

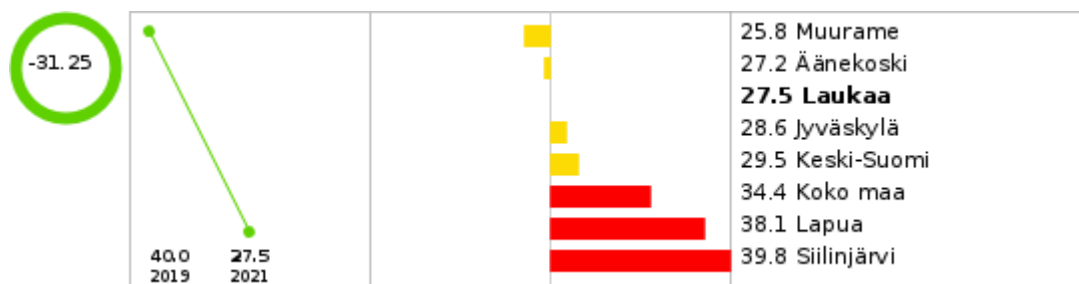
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

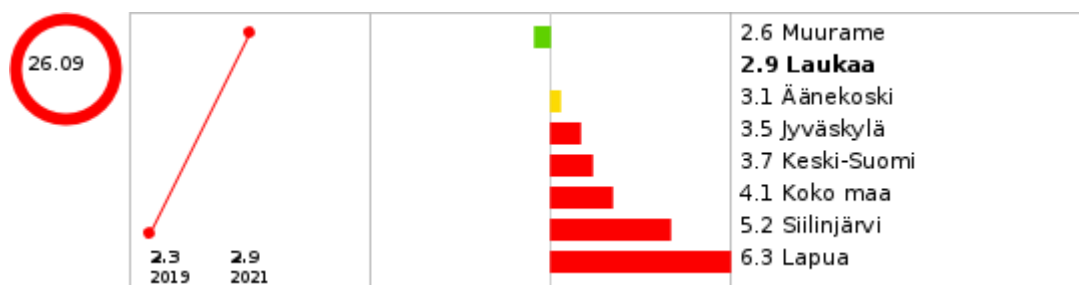

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Hyvinvointikertomus

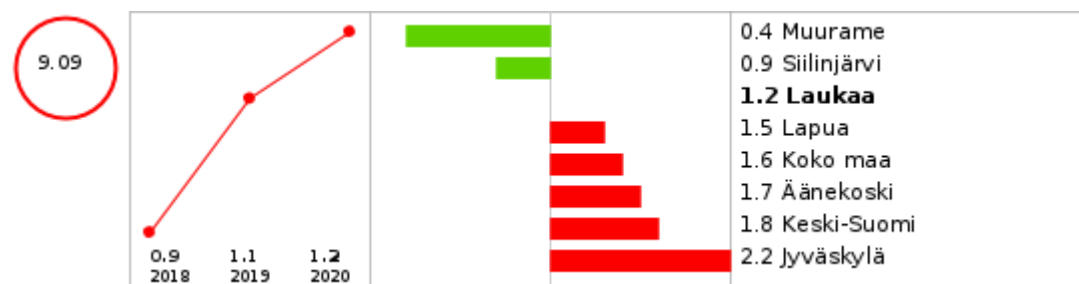
Käyttää alkoholia viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

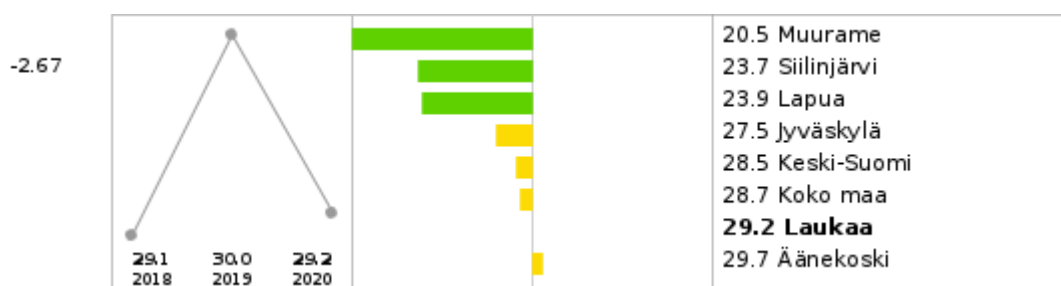
Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

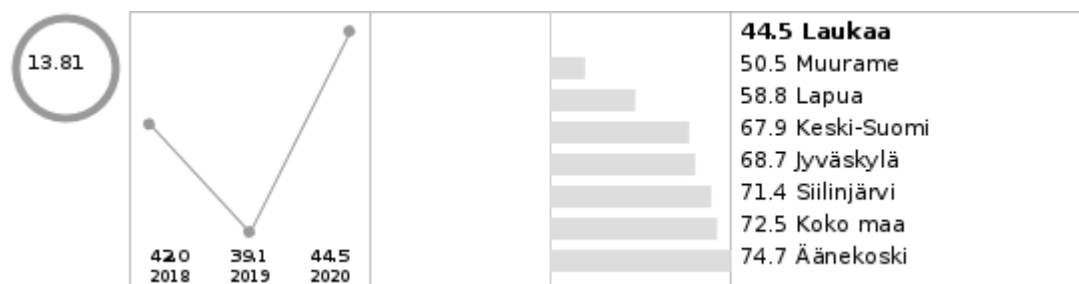
Hyvinvointikertomus
Päivähoito

%

Suunta

Vertailu

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

Kaikki kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneet 31.12., % 1 - 6-vuotiaista

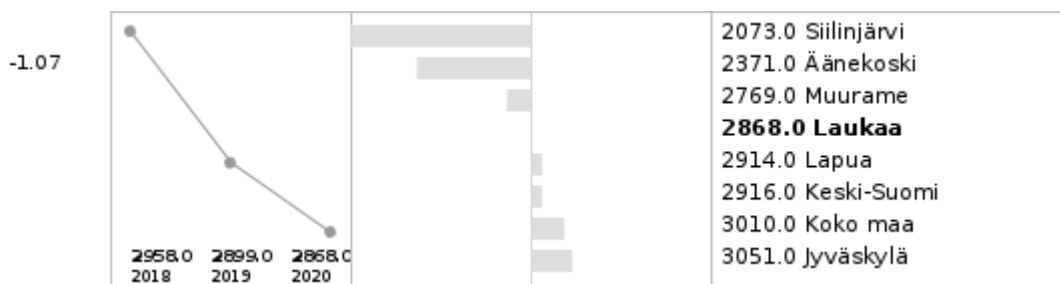

Sosiaali- ja terveydenhuolto

%

Suunta

Vertailu

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Hyvinvointikertomus

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Vapaa-aika

%

Suunta

Vertailu

Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista

Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

%

Suunta

Vertailu

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset

Laukaalaisista lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista on 8,5 % vastanneista ilmoittanut vuoden 2021 Kouluterveyskyselyssä, ettei omista yhtään läheistä ystävää. Tulos on kasvanut vuoden 2019 kyselystä, jolloin vastaava osuus oli 6,5 %. Hälyttävää on, että oman terveydentilansa kokee keskinkertaiseksi tai huonoksi nyt jo 32 % vastanneista. Osuus on kaksinkertaistunut edelliseen kyselyyn nähden (vuonna 2019 osuus 16 %).

Ylipainoisten vastaajien osuus on noussut 16,7 %:iin, kun vastaava osuus vuonna 2019 oli 12,7 %:iin. Hieman positiivisempi suunta on koululounaan syömisen osalta: vuonna 2021 koululounaan ilmoitti jättävänsä syömättä 20,2 % vastaajista, kun vuonna 2019 osuus oli 21,8 %.

Myös lukiolaisille nikotiinituotteiden käyttö osoittaa laskusuuntaa: Nuuskaa päivittäin käyttävien määrä on vuonna 2021 1,6 %, kun se vuonna 2019 oli 2,4 %. Päivittäin tupakoivien osuus vuonna 2021 on 3,2 % vastanneista, kun se vuonna 2019 oli 4,1 %.

Eläketilastoihin perustuvan tiedon mukaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24-vuotiaiden määrä on Laukaassa hienoisessa kasvussa ennallaan edellisvuosiin nähden (vuonna 2020 0,9 %).

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18-20-vuotiaiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on Laukaassa kasvanut vuoden 2020 tilaston mukaan 1,7 %:iin, kun se vuonna 2019 oli 1,2 %.

Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn mukaan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden kokema koulukiusaaminen on pysynyt samalla tasolla kuin edellisvuonna. Vastanneista 0,8 % ilmoitti olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

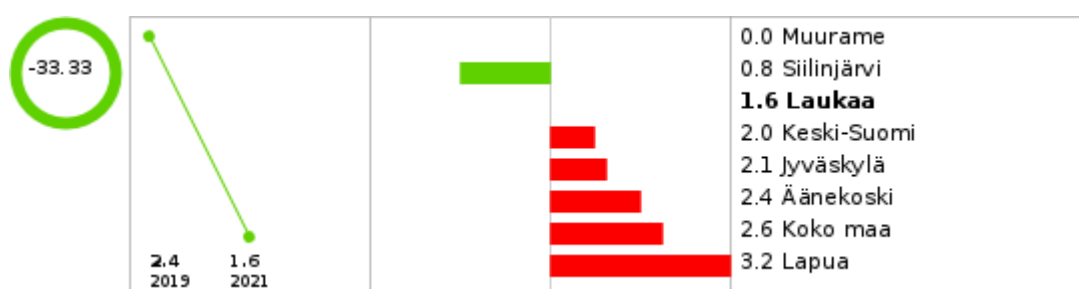
Lastensuojelun avohuollon 18-20-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana oleva prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Laukaassa vuonna 2019 15,4 %. Tämän ikäryhmän osalta avohuollon asiakasmäärä on laskenut ollen vuonna 2020 7,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kouluterveyskyselyn 2021 mukaan lukiolaisten taide- ja kulttuuriharrastus on säilynyt melko lailla edellisvuoden tasolla: vähintään yhtenä päivänä viikossa kertoi harrastavansa 53,6 % lukion 1. ja 2. luokan vastaajista.

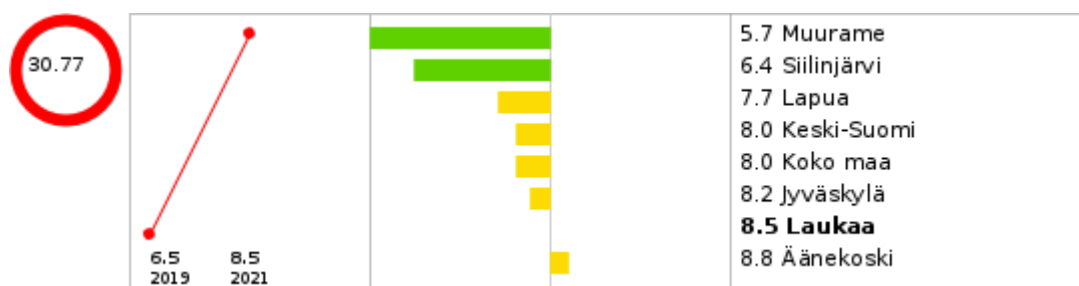
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

% Suunta Vertailu

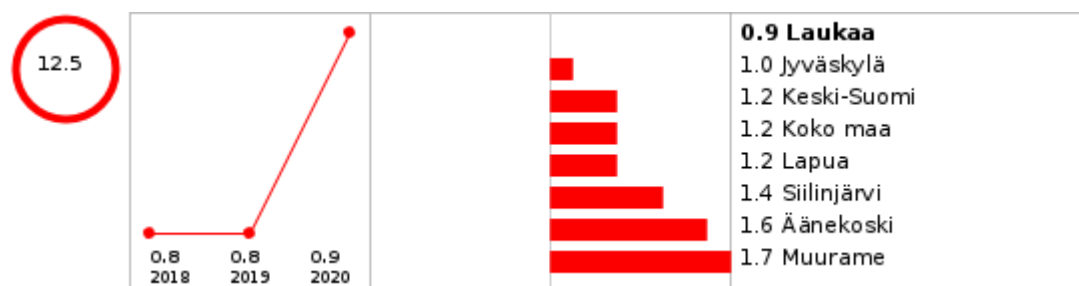
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

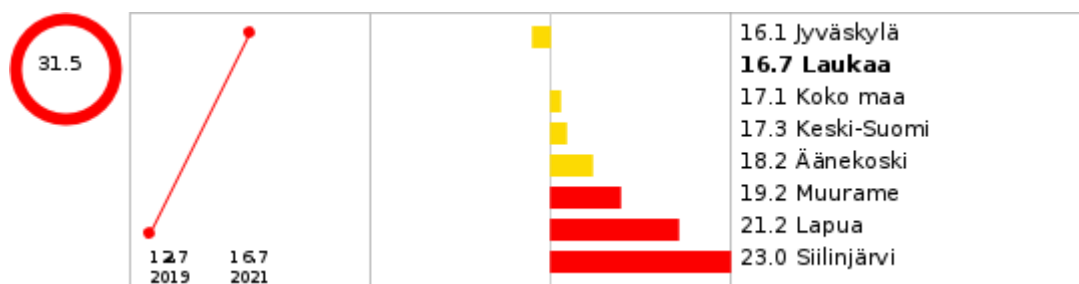

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

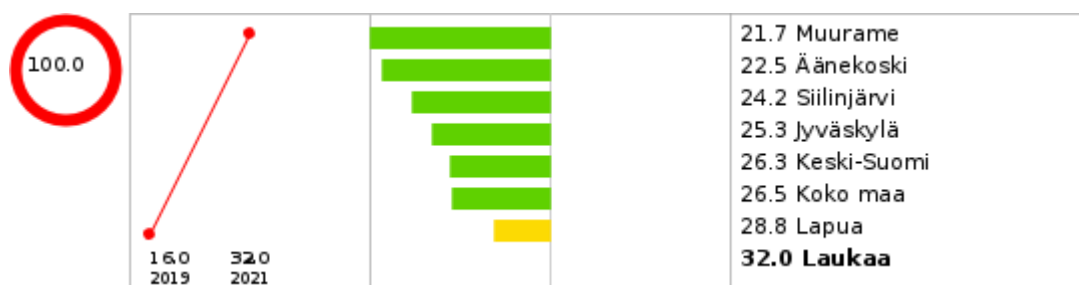

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

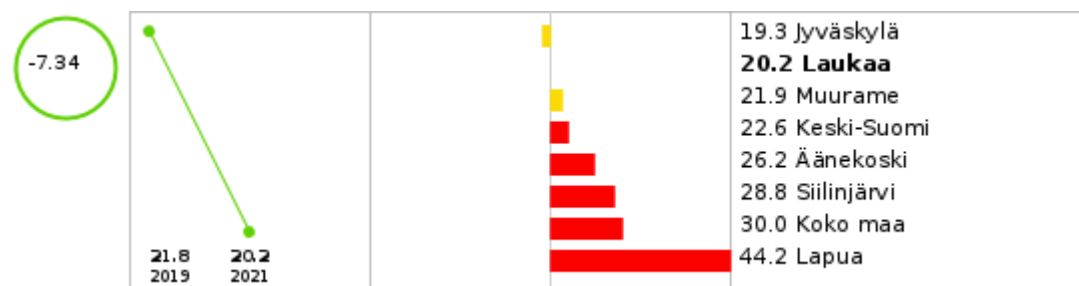
Hyvinvointikertomus

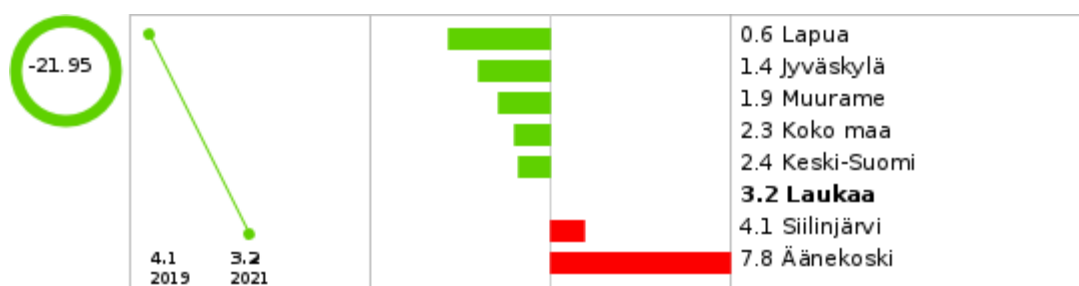
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tupakoi päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

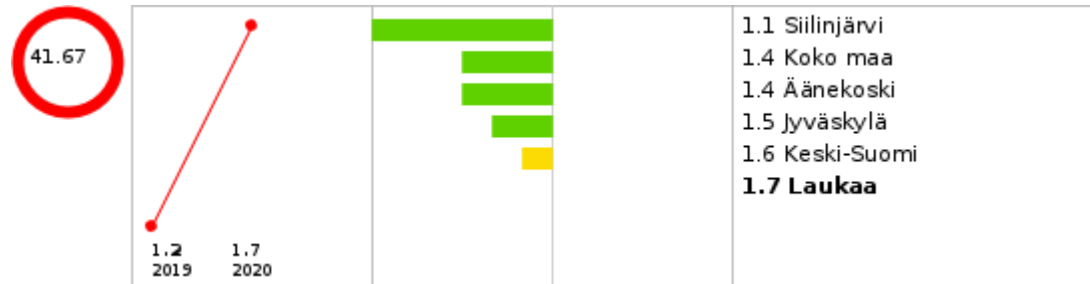

Hyvinvointikertomus

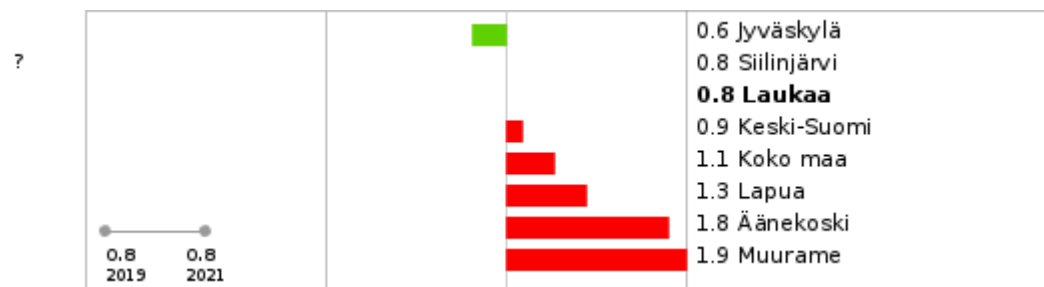
Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

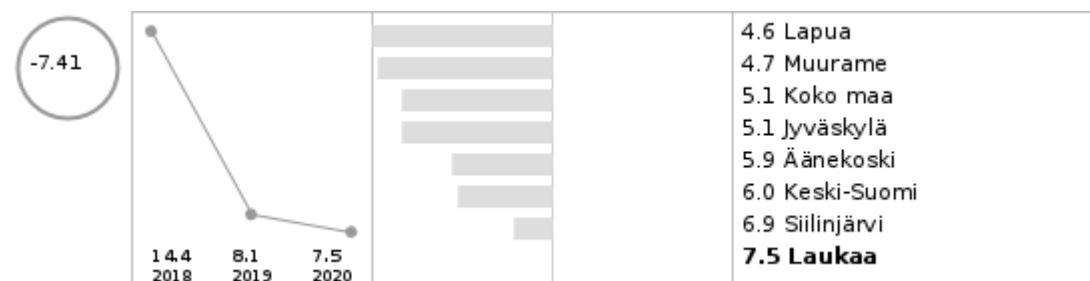
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

% Suunta Vertailu

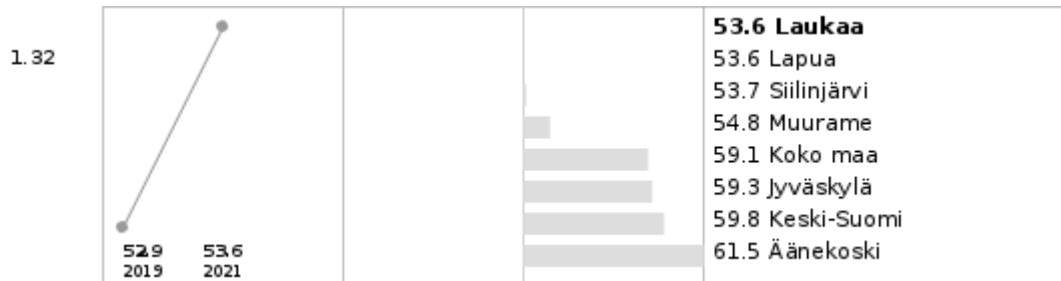
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Vapaa-aika

% Suunta Vertailu

Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

1.4. Työikäiset

Työllisyys- ja työttömyysaste vaihtelee eri ikäryhmissä. Työttömyys vaikuttaa pitkään jatkuessaan haitallisesti myös terveyteen ja hyvinvointiin. Työttömyys voi johtaa terveyden ja toimintakyvyn heikentymiseen, mikä voi toisaalta johtaa korkeampaan työttömyysriskiin. Seuraavassa muutamia työikäisten hyvinvointia kuvaavia päivitettyjä indikaattoritietoja.

Vuonna 2021 Laukaassa työttömiä työvoimasta oli 10,2%, mikä oli 1,9% vähemmän kuin vuonna 2020 (12,1%) ja n. 4% vähemmän kuin Jyväskylässä (14,2%) ja Äänekoskella (14,4%).

Työttömistä pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 lopussa oli 33,7%, kasvua edelliseen vuoteen oli 11,6%. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut yli 10% prosenttia myös kaikissa muissa vertailukohteissa paitsi Lapualla (kasvu 6,6 %). Nuorisotyöttömien määrä on sen sijaan laskenut 5,9% vuodesta 2020 (22,4%) vuoteen 2021 (16,5%).

Hyvinvointikertomus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus / 1000 vastaavan ikäisestä väestöstä on noussut 8,1 % vuodesta 2018 (22%) vuoteen 2020 (30,1%). Tilanne on lähes sama kuin koko Keski-Suomen alueella keskimäärin.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden määrä sen sijaan on pysynyt ennallaan (3% vastaavan ikäisestä väestöstä) ja työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on laskenut 0,2 % edellä mainittuna ajan jaksana.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden työikäisten määrä on hieman laskenut; vuonna 2019 toimeentulotukea 25-64 -vuotiaista sai 1,8% ja vuonna 2020 1,6% vastaavan ikäisestä väestöstä.

	Työvoima	Työttömiä työvoimasta	Työnhakijat	alle 25 v.	yli 50 v.	Pitkäaikais-työttömät	Avoimet työpaikat
Jyväskylä	69617	13,7	9561	1709	2782	4029	2344
Laukaa	8497	9,8	836	85	386	275	111
Muurame	4881	8,8	430	44	167	154	76
Äänekoski	7933	14	1109	149	522	430	124

Lähde: Keski-Suomen työllisyyskatsaus joulukuu 2021, ELY-keskus

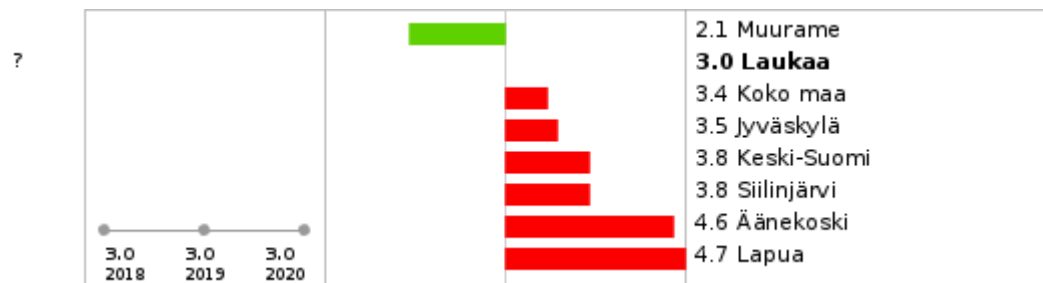
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

%

Suunta

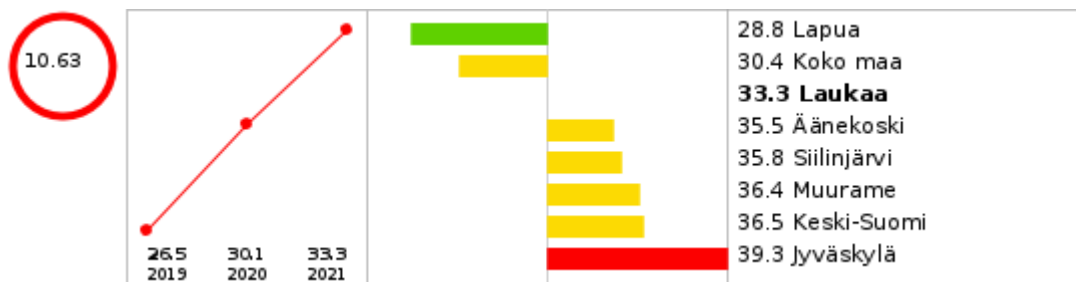
Vertailu

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

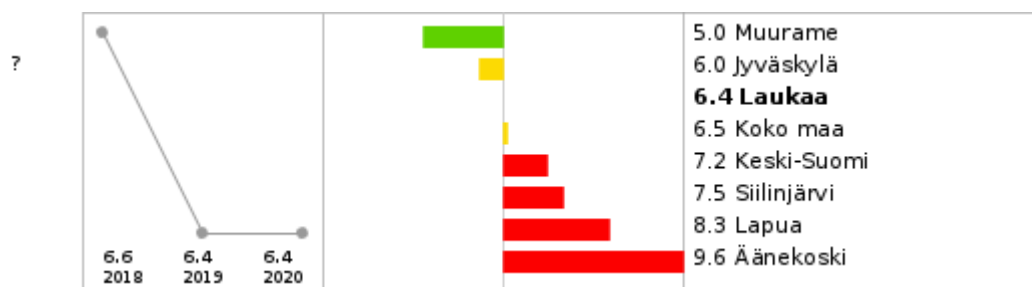

Hyvinvointikertomus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

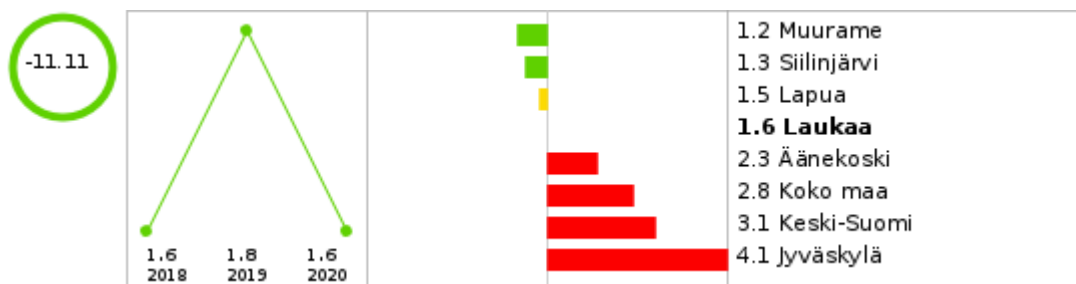
Opiskelu, työ ja toimeentulo

%

Suunta

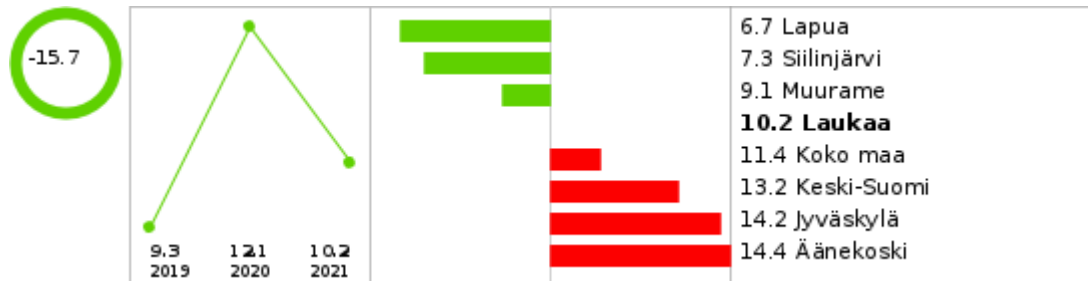
Vertailu

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

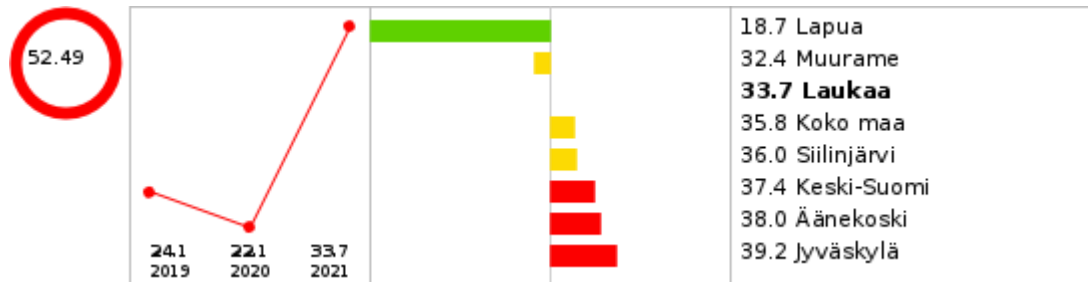

Hyvinvointikertomus

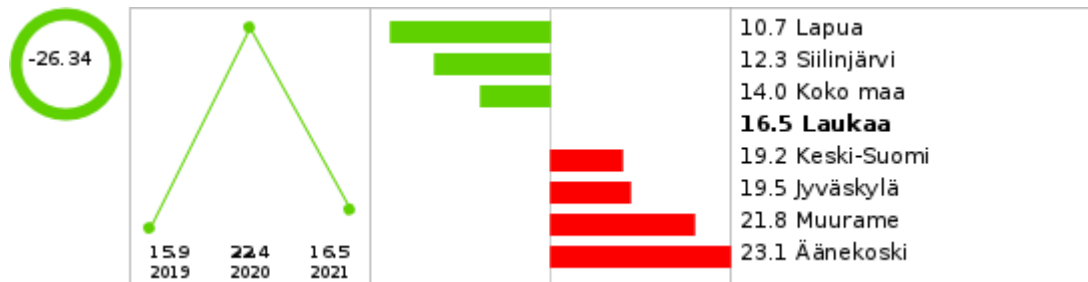
Työttömät, % työvoimasta

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

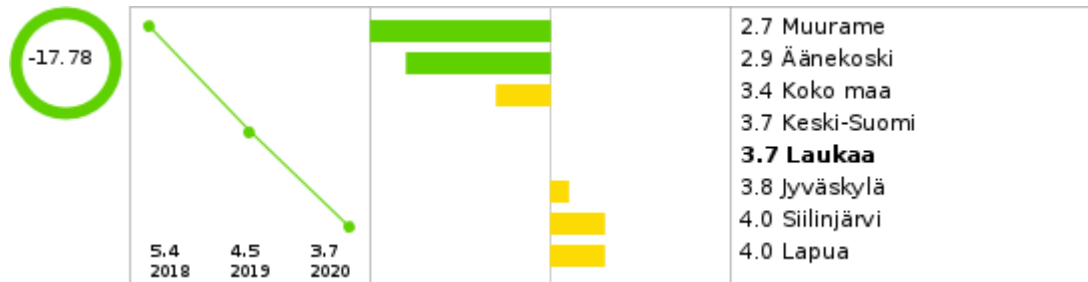
Sosiaali- ja terveydenhuolto

%

Suunta

Vertailu

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

1.5. Ikäihmiset

Palvelurakenteen uudistaminen kotona asumista tukevaksi on ollut Laukaassa yksi keskeinen tavoite viime vuosina. Tilastojen ja indikaattoritietojen mukaan palveluita on pystytty kehittämään rakenneuudistusta tukevalla tavalla; vuonna 2021 tehostetun asumispalvelun piirissä oli 8,3% (vuonna 2020 - 9,6%) yli 75 vuotiasta.

Omaishoidon tuen piirissä vuonna 2020 oli yli 75-vuotiaita hoidettavia 4% vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee vuoden aikana omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli vertailukuntiin ja alueisiin verrattuna toiseksi pienin prosenttiosuus.

Täyttä kansaneläkettä sai 1,5% yli 65-vuotiaista laukaalaisista (v.2021), mikä on saman verran kuin Jyväskylässä, vähemmän kuin koko Keski-Suomessa ja koko maassa, mutta hieman enemmän kuin muissa vertailukunnissa. Oikeus erityiskorvattaviin (75 % tai 100 %) lääkkeisiin voidaan myöntää henkilölle, jolla on vakava ja pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus. Laukaassa vuonna 2021 tämä oikeus 65 vuotta täyttäneistä oli 62,8 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli vertailukunnista toiseksi vähiten. Erityiskorvausoikeus kuvaa melko hyvin pitkäaikaissairastavuutta väestössä. Perusterveydenhuollon avohoidon lääke-rikäyntien määrä (65 vuotta täyttäneet / 1000 vastaavan ikäistä) on laskenut 31,42 % vuodesta 2019 (2196) vuoteen 2020 (1506). Tähän ovat osaltaan vaikuttaneet korona pandemia ja lääkäri työvoiman saatavuus. Potilaiden ohjauksen ja neuvonnan tehostaminen sekä hoitajavastaanottotoiminnan kehittäminen ovat tuoneet tähän kuitenkin toivottua tulosta.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen määrä 65 vuotta täyttäneillä kymmentä tuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti on kohonnut 15,44 % vuodesta 2019 (381,6), vuoteen 2020 (440,5) mennessä. Määrä on toiseksi suurin vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna.

Hyvinvointikertomus

Lonkkamurtumat vuoden aikana yli 65 vuotta täyttäneillä prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kuvaavat lähinnä ko. ikäluokan vakavampien kaatumistapaturmien määrää. Prosenttiosuus on hieman kohonnut vuodesta 2019 vuoteen 2020. Leikkausta vaativien lonkkamurtumien hoidot ja pitkäkestoinen kuntoutus ovat inhimillisesti kuluttavia ja taloudellisesti kalliita. Tämän vuoksi lonkkamurtumien ennaltaehkäisyyn on kiinnitetty erityistä huomiota. Kuntoutustiimin ja Seututerveyskeskuksen välistä yhteistyötä on tiivistetty kaatumisvaarassa olevien kuntalaisten löytämiseksi ja kaatumisten ennaltaehkäisemiseksi. Eri-tyisliikunnanohjaajan toiminnoissa ja myös Seututerveyskeskuksen vuodeosastolla tehdään kaatumisen riskiarviointeja systemaattisesti.

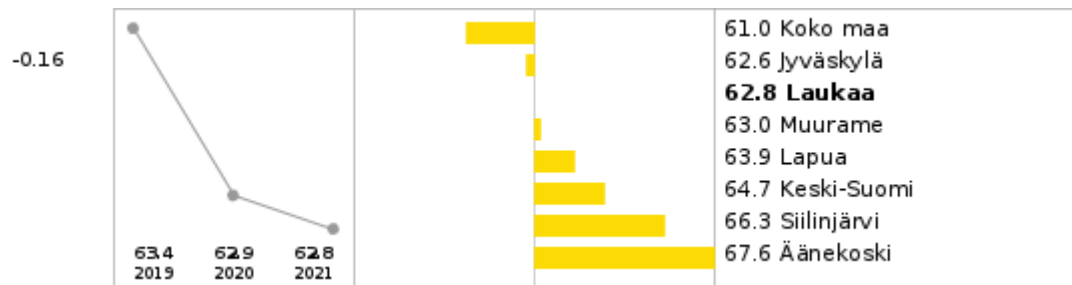
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen määrä 65 vuotta täyttäneillä kymmentä tuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti on kohonnut 15,44 % vuodesta 2019 (381,6), vuoteen 2020 (440,5) mennessä. Määrä on toiseksi suurin vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna.

Hyvinvointikertomus

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

% Suunta Vertailu

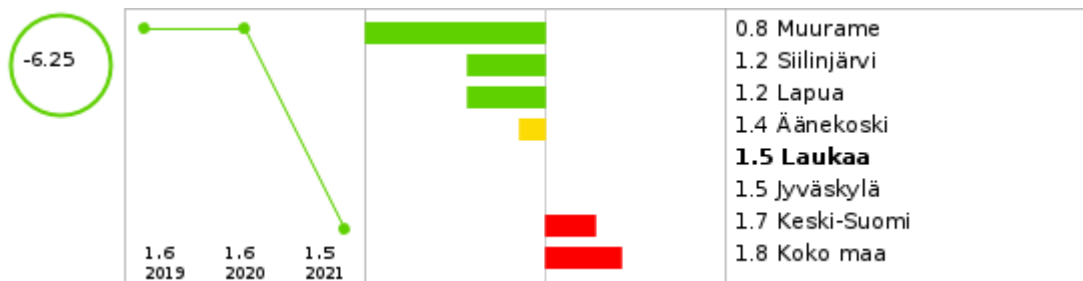
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

% Suunta Vertailu

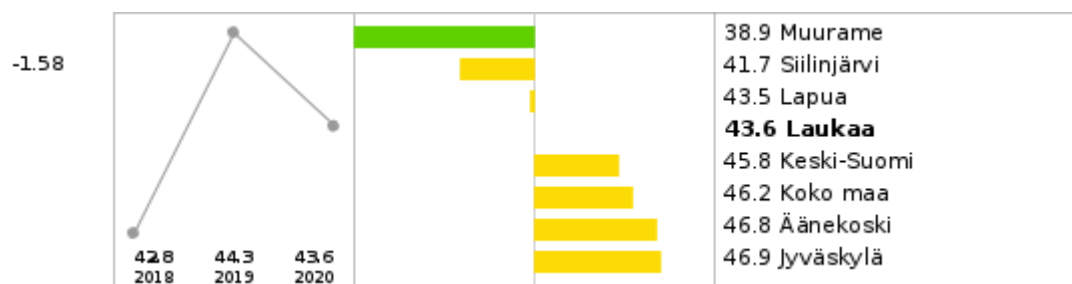
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

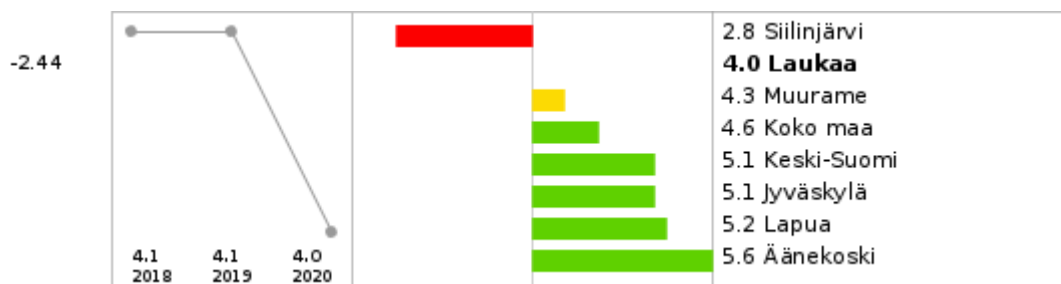
Sosiaali- ja terveydenhuolto

%

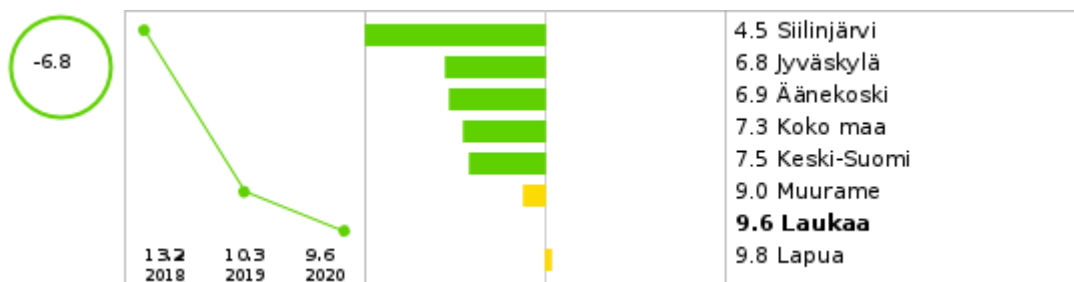
Suunta

Vertailu

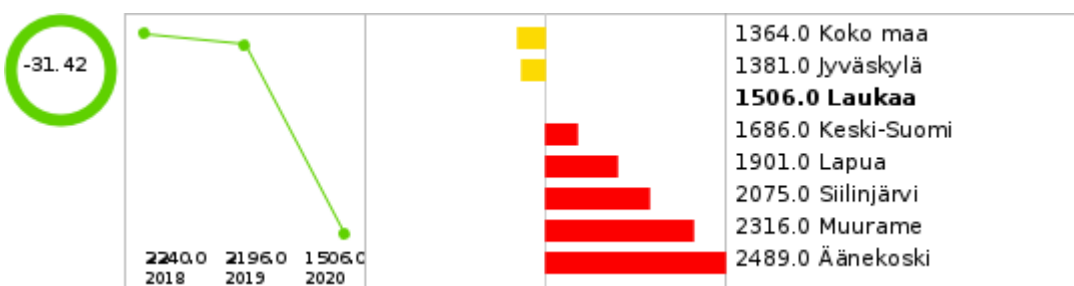
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

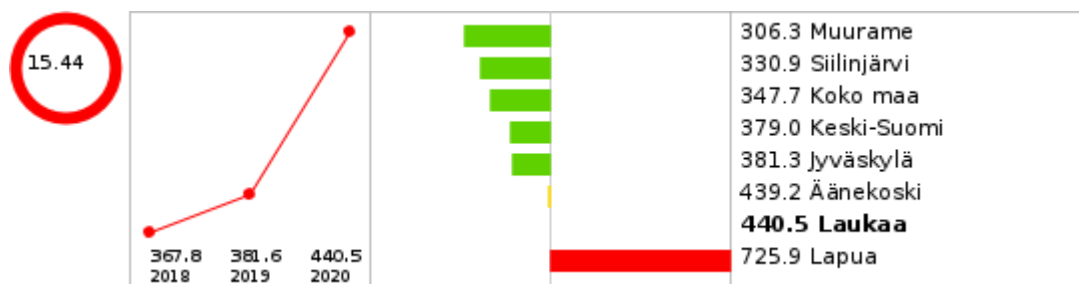

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

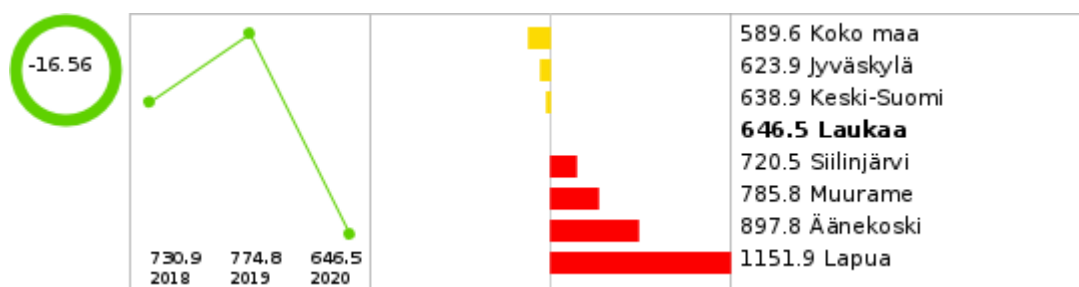

Hyvinvointikertomus

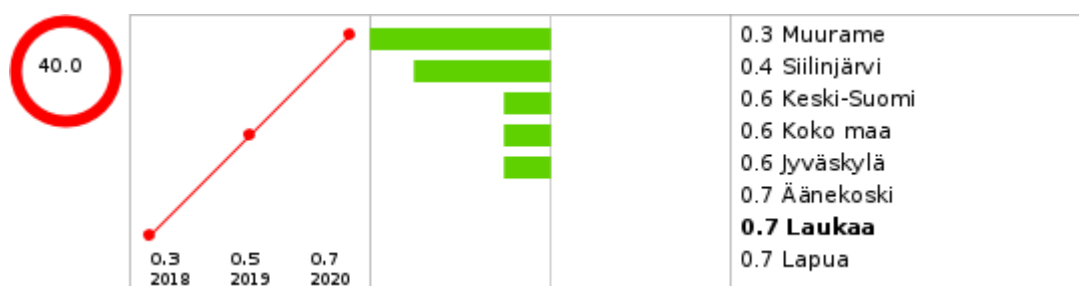
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Sairaalahoitojen hoitajaksot 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäisistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä (vuosi 2018 ennakkotieto)

1.6. Kaikki ikäryhmät

Seuraavassa muutamia kaikkien kuntalaisten hyvinvointia kuvaavia tietoja indikaattoreiden valossa:

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 1000 asukasta kohden; indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Kyseessä ovat sellaiset väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko.

Hyvinvointikertomus

Vuonna 2020 ko. rikoksia on ollut 6,6 1000 asukasta kohden, mikä on hieman vähemmän kuin Äänekoskella ja Jyväskylässä.

Indikaattori arvo, mikä kuvaa poliisin tietoon tulleita kaikkia huumausainerikokset 1000 asukasta kohti, on Laukaassa 3,1 (n. 55 rikosta vuonna 2020), tapausmäärät ovat nousseet jonkin verran vuodesta 2018 n. 25 rikosta), määrä on toiseksi matalin vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100%:na alkoholina (litraa), on toiseksi pienin määrä 5,5 litraa (v.2020), määrä on hieman kohonnut vuodesta 2019 (5,2 litraa), Äänekoskella määrä on korkein 8,1 litraa.

Vuonna 2020 perusterveydenhuollon kaikkia avohoidon lääkärikäyntejä on tehty n. 400 käyntiä vähemmän (1000 asukasta kohti) kuin vuonna 2019. Lääkärikäyntien määrän laskuun ovat vaikuttaneet osaltaan lääkäreiden saatavuus ja se, että asioita hoidetaan aiempaa enemmän hoidon tarpeen arvion kautta. Eli automaattisesti ei enää halutessaan saa lääkärin vastaanottoaikaan vaan asia arvioidaan tiimissä ja hoidetaan arvioinnin pohjalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Laukaan vuodeosaston keskimääräinen hoitoaika on 3,7 vrk (2020), mikä on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden matalin.

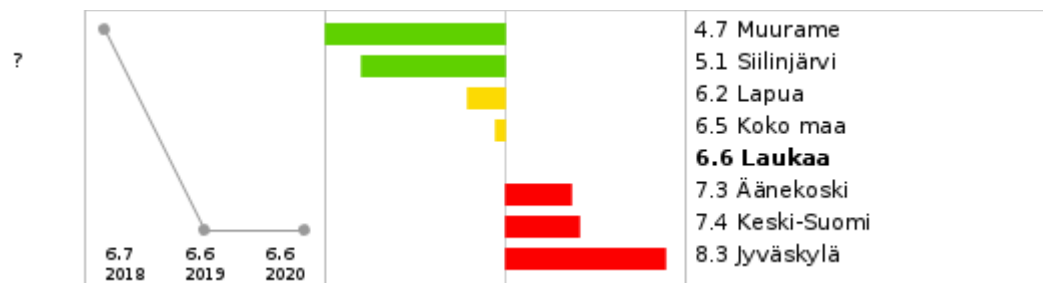
TEA-viisarin mukaan liikunnan edistämisen pistemäärä on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden matalin. Indikaattorin mukaan tilanne on muuttumassa parempaan suuntaan, mikä kuvaa hyvin nykyistä käytännön tilannetta; liikunnan edistäminen on monella rintamalla hyvässä vauhdissa mm. Liikkuva Laukaa -hankkeen myötä.

Kirjastopalvelujen käyttö on indikaattoritietojen mukaan vuonna 2020 vähentynyt, mihin koronapandemialla on ollut vaikutuksensa.

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

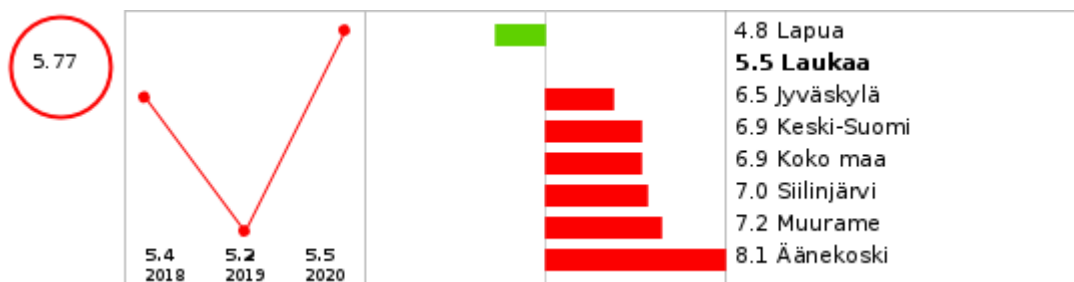
% Suunta Vertailu

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

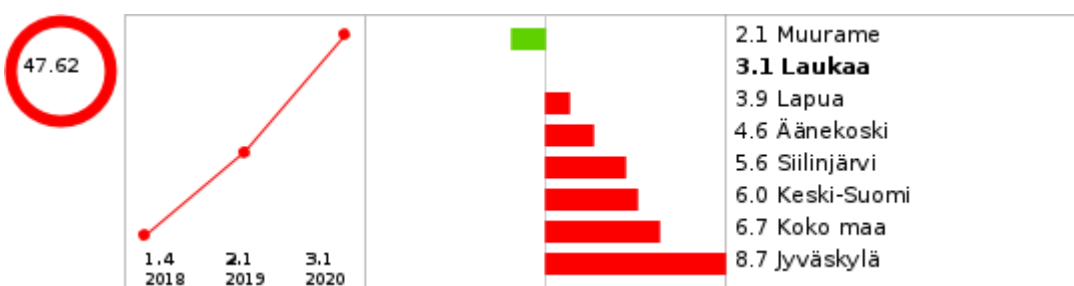

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

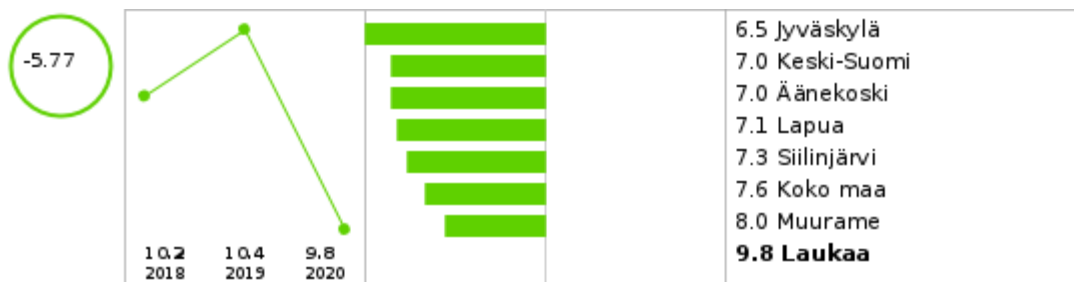
Hyvinvointikertomus

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

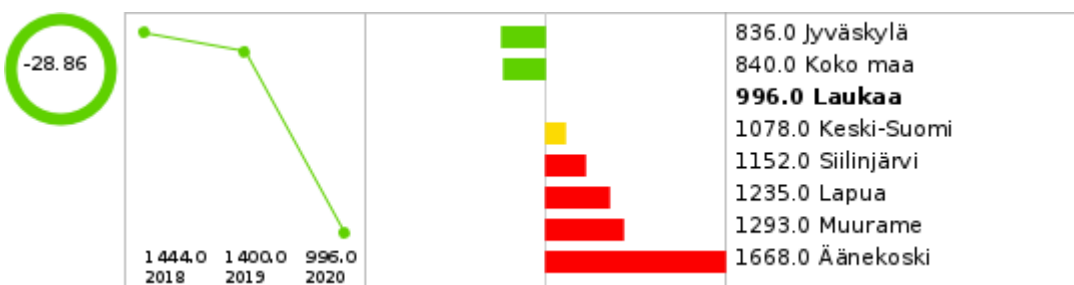
Ahtaasti asuvat asutokunnat, % kaikista asutokunnista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

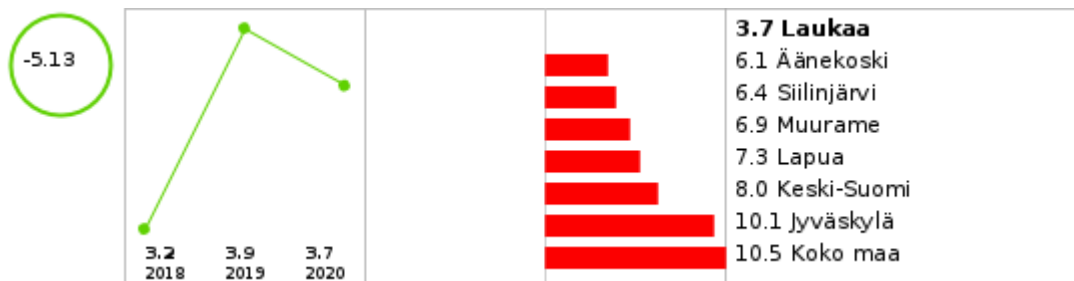
% Suunta Vertailu

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Hyvinvointikertomus

Perusterveydenhuollon vuodeosastoahoito, keskimääräinen hoitoaika (vuosi 2018 ennakkotieto)

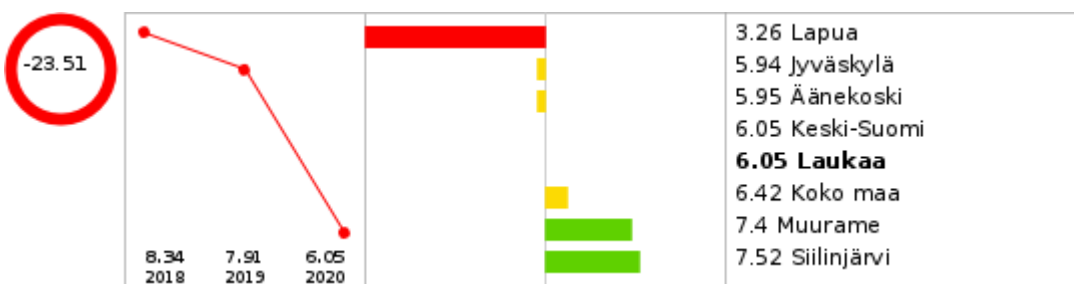
Vapaa-aika

% Suunta Vertailu

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

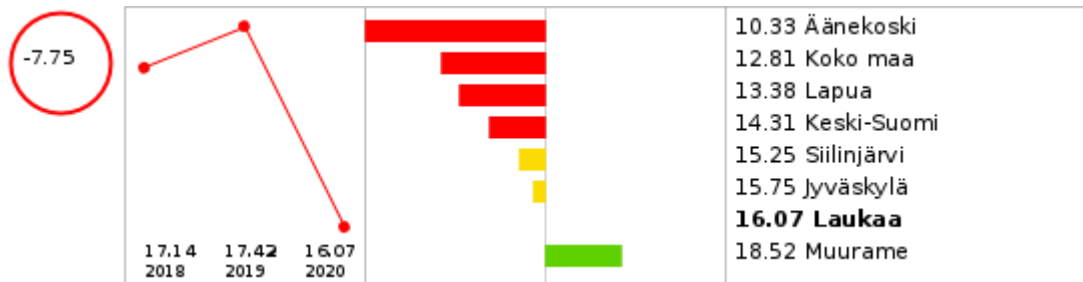

Kirjasto, fyysiset käynnit / asukasluku

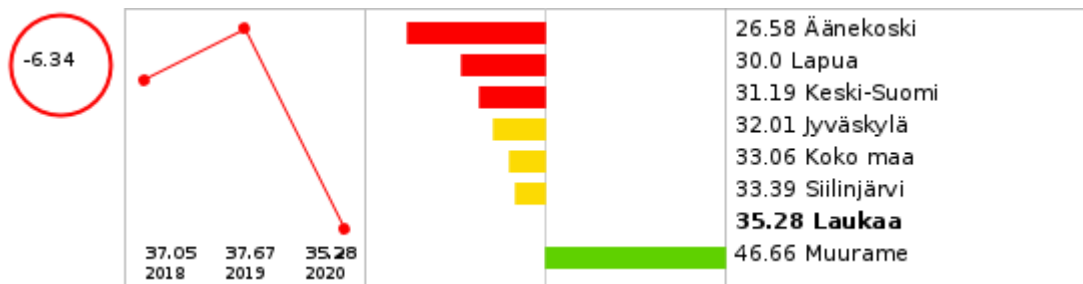

Kirjasto, kokonaislainaus / asukasluku

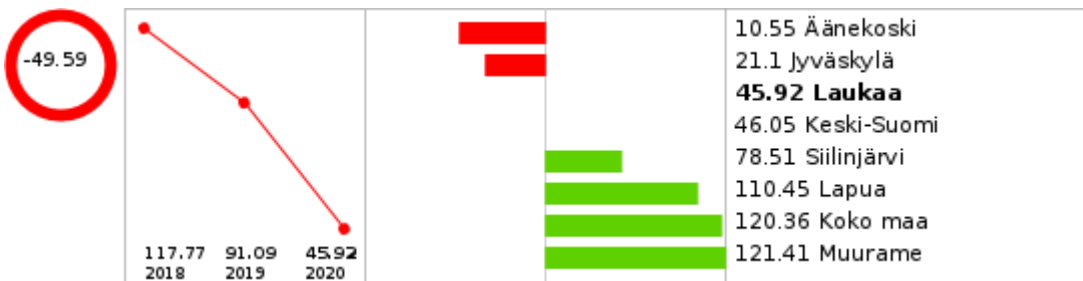
Hyvinvointikertomus

Kirjasto, lainaajia / asukasluku %

Kirjasto, tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku/1000)

2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuus rakentuu Laukaan kunnan strategisten kärkeemojen Elinvoima ja kilpailukyky, Hyvinvointi, Luonto ja elämykset mukaisesti. Seuraavassa kuvataan keskeisimpiä vuonna 2021 toteutettuja toimenpiteitä, joiden avulla hyvinvointisuunnitelman (2019-2021) tavoitteita on pyritty saavuttamaan.

2.1. Elinvoima ja kilpailukyky

Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen

Vuonna 2021 toimintaympäristö työelämässä oli hyvin poikkeuksellinen koronapandemiasta johtuen. Korona-aika aiheutti poikkeukselliset olosuhteet työn tekemiselle suurimassa osassa työtehtäviä, mutta vaikutti eri tavoin eri toimialoilla. Osa toiminnoista oli laajasti etätöissä, mikä aiheutti haasteita työyhteisöjen toiminnassa, johtamisessa ja yhteistyössä. Toisissa tehtävissä jouduttiin jatkamaan vuonna 2020 alkaneita poikkeuksellisia järjestelyjä työpaikoilla palveluiden turvaamiseksi. Työyhteisöjen lisäksi korona-aika on vaikuttanut myös kunnan palveluissa asiakkaana oleviin, millä on ollut välillisiä vaikutuksia henkilöstöön.

Vuotta 2021 leimasi erityisesti tietyillä aloilla myös työvoiman saatavuuden haasteet. Suurimmat haasteet henkilöstön saatavuudessa kohdistuivat sosiaali- ja terveysalan henkilöstöön. Lisäksi rekrytointihaasteita ilmeni varhaiskasvatuksessa sekä eräissä asiantuntijatehtävissä. Korona-aika on vaikuttanut myös henkilöstötarpeisiin ja henkilöstön saatavuuteen, mutta se on vain osasy. Työvoiman saatavuuden haasteet ovat olleet jo pitkään ennakoituja ja odotettavissa oleva kehityskulku, joka on viime vuosina selvästi konkretisoitunut.

Laukaan kunta on työnantajana pyrkinyt kuulemaan henkilöstöä ja vastaamaan sen tarpeisiin. Työnantaja on selvittänyt kyselyin ja tutkimuksin henkilöstön hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Vuoden 2020 lopulla tehtiin esihenkilötutkimus, jonka tuloksiin perustuen kehitettiin esihenkilöstön tukitoimia vuoden 2021 aikana. Maaliskuussa 2021 toteutettiin koronajan työhyvinvointikysely, jolla selvitettiin henkilöstön hyvinvoinnin tilaa erityisesti koronajan muutokseen liittyen. Marraskuussa 2021 toteutettiin työhyvinvointikysely, jonka tulosten käsittely ja niihin perustuvien kehittämissuunnitelmien teko jatkuu vuoden 2022 aikana. Vuoden 2021 laadittiin myös palkkatutkimus, jossa selvitettiin henkilöstön palkkatyytyväisyyttä palkkausjärjestelmän kehittämiseksi. Yhdessä työterveyshuollon kanssa on seurattu henkilöstön työkykytilannetta ja sairauspoissaoloja. Vuonna 2021 sairauspoissaoloja oli 15,8 päivää henkilötyövuotta kohden (vuonna 2020 määrä oli 15,7). Myös työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on pysynyt alhaisena. Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle jäi vuonna 2021 vain 3 henkilöä.

Laukaan kunta on työnantajana reagoinut toimintaympäristön muutokseen aktiivisesti ja tukenut henkilöstön hyvinvointia selvityksissä saatuihin tietoihin perustuen. Kunnassa toimi koko vuoden 2021 ajan koronatyöryhmä, joka viesti aktiivisesti henkilöstölle koronaan liittyvistä ohjeista ja toimintatavoista. Esihenkilöstön työtä on tuettu henkilöstöhallinnosta ja kuukausittaisista esihenkilökohtaamisista on muodostunut tärkeä viestinnän ja keskustelun kanava esihenkilöstön kesken. Henkilöstökäytänteiden selkiyttämiseksi laadittiin intraan henkilöstön käsikirja, joka kokoaa erilaisia henkilöstöohjeita yhteen paikkaan.

Hyvinvointikertomus

Työnantaja käynnisti keväällä 2021 vuoden kestävästä hyvinvointivalmennuksesta, joka kohdennettiin esihenkilöstölle ja sote-alan henkilöstölle. Koko henkilöstön liikunta- ja kulttuurietuuden määrää tuettiin vastauksena korona-ajan aiheuttamaan kuormittuneisuuteen. Henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseksi ja työkykyjohtamisen edistämiseksi tehdään kunnassa jatkuvaa kehittämistyötä esimerkiksi kyselyjen ja tutkimusten tuloksiin perustuen. Vuoden 2021 lopussa päätettiin kunnassa ottaa käyttöön uusina henkilöstöetuina ravintoetu ja työsuhteiden kypymäärä sekä hierontaetu. Lisäksi vuoden aikana on edistetty työterveysyhteistyötä ja uuden työkyvyn tuen sovelluksen käyttöönottoa. Palkkatutkimuksen tuloksiin perustuen käynnistettiin palkkausjärjestelmän kehittämistyö, joka jatkuu vuonna 2022.

Työttömien määrän vähentäminen

Laukaa on mukana 1.3.2021 alkaneessa työllisyyden kuntakokeilussa ja muodostaa yhdessä Jyväskylän, Äänekosken ja Muuramen kanssa Jyväskylän seudun työllisyyden kuntakokeilun. Työllisyyden kuntakokeilun ydintoimintaa ovat työllistäminen, työllistymisen edistäminen, osaamisen vahvistaminen, henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, urasuunnittelu, sosiaalisten valmiuksien kehittäminen ja osallisuuden lisääminen.

Asiakaskohderyhmä on laaja nuorista, vastavalmistuneista ikääntyneisiin pitkäaikaistyöttömiin, eri kieli- ja kulttuuritaustaisiin, eri toimialoihin ja koulutusasteisiin hajaantuneina. Asiakkaita siirtyi kuntakokeiluun 1.3.21 noin 650. TE-hallinnosta siirtyi kaksi asiantuntijaa työskentelemään Laukaan kunnan työnjohdon alaisuuteen.

Työllisyyden kuntakokeilulla tavoitellaan:

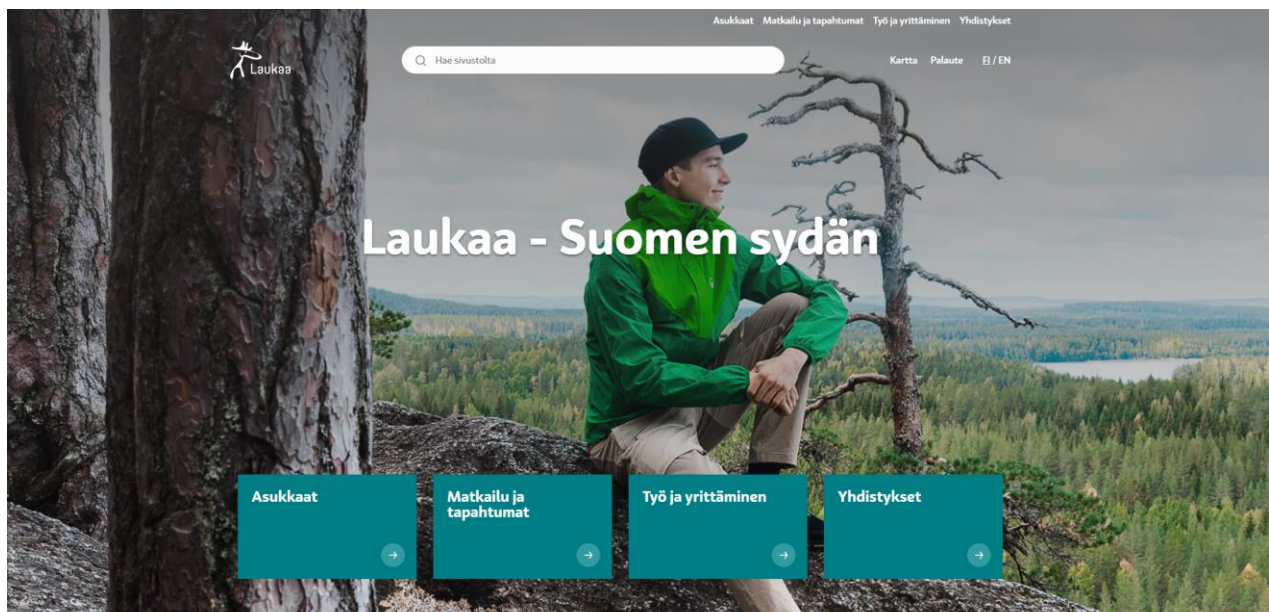
- Vahvempaa vaikuttavuutta sovittamalla yhteen valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluja.
- Parempaa palvelua asiakkaille
- Kokeiluissa sovelletaan tehostettua palvelumallia, joka perustuu mm. työttömien yksilöllisempään kohtaamiseen, vahvan alun periaatteeseen ja/tai tehostettuun palvelutarpeen arviointiin.
- Työllisyys-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteensovittamiseen.

Osana työllisyyspalveluja on kuntakokeilun käynnistyttyä toiminut tiistaisin, ilman ajanvarausta toimiva, asiointipiste. Asiointipiste on saanut nimen Otso-palvelu ja se muodostuu sanoista Ohjausta, Työllisyyspalveluja, Sosiaalipalveluja, Osallisuutta. Otso-palvelu on työllisyys- ja sosiaalipalveluiden yhteinen väylä sujuvaan ja varhaista asioiden hoitamista helpottavaan toimintaan. Palvelu on ensisijaisesti tarkoitettu aikuisasiakkaille. Yhteydenotto Otso-palveluun voi tapahtua myös nimettömänä.

Otso-palvelun yhteydessä toimii kerran kuukaudessa talousneuvola. Talousneuvolassa voi keskustella talouteen liittyvistä asioista sosiaalityöntekijän, talous- ja velkaneuvojan ja ulosoton asiantuntijan kanssa.

Viestinnän ja sähköisten palveluiden käytön lisääminen ja kehittäminen

Laukaan kunnan verkkosivut uudistettiin vuonna 2021. Uudistus paransi sivuston käytettävyyttä ja palvelujen löydettävyyttä. Palvelujen haku verkkosivuilla on entistä nopeampaa. Tapahtumat, ajankohtaiset uutiset, ja yhteistyökumppanien tärkeät palvelut löytyvät uusilta verkkosivuilla näkyvämmiin ja niiden jakaminen on vaivatonta. Laukaan kunnan sähköinen palautepalvelu on kaikkien saatavilla ja sen kautta palautteet ohjautuvat suoraan palveluiden vastuushenkilöille. Muita aktiivisesti käytettyjä palautekanavia olivat viranhaltijoiden ja muiden työntekijöiden puhelin ja sähköposti, info- ja keskustelutilaisuudet, kunnan sosiaalisen median kanavat, sähköiset kyselyt ja valtuustoaloitteet.

Ajankohtaista

Laukaan kunnan koronatyöryhmä kokoontui viikoittain ja työskenteli tiiviissä yhteistyössä Seututerveyskeskuksen ja alueen muiden toimijoiden kanssa ja uutisoi kuntalaisia koskevista asioista omien uutiskanavien lisäksi paikallis- ja aluemedioiden sekä yhteistyökumppaniverkoston kanssa yhteistyössä.

Järjestöyhteistyössä toteutettiin erilaisia tapahtumia ja hankkeita kuten hyvinvointijoulukalenteri.

Vuonna 2021 suuri osa Laukaan kunnan sisäisistä ja yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetyistä kokouksista ja tapahtumista toteutettiin koronarajoitusten vuoksi etäyhteyksin tai hybridikokouksina. Henkilöstökoulutuksella kehitettiin henkilöstön ja esimiesten verkko- viestintä- ja saavutettavuusosaamista sekä vuorovaikutusosaamista ja sähköisten kokousjärjestelmien teknistä hallintaa.

Hyvinvointikertomus

Tietoverkot ovat kehittyneet siten, että korona-ajan etäopetusjärjestelyt onnistuivat kouluilta hyvin. Lisäksi erityisesti vapaa-aikatoimissa on meneillään ja on jo toteutettu palveluiden siirtämistä sähköisiin varausjärjestelmiin. Digitaalisesta nuorisotyöstä on saatu hyvä kokemuksia. Kansalaisopiston digitaitojen edistämiseksi on maksuttomien kurssien osalta hyödynnetty osittain Opetushallituksen myöntämää opintotukia.

Seututerveyskeskuksessa pilotoitiin viime vuoden aikana etäpäivähoitoa, mikä jää pysyväksi toiminnaksi. Lisäksi vastaanotto toiminnassa on kehitetty Omaolo -toimintaa sähköisten palveluiden kanssa.

Ennakkovaikutusten arviointi tueksi päätöksentekoon

Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on tapa arvioida valmisteltavan päätöksen vaikutuksia ennakolta eri näkökulmista; miten päätökset vaikuttavat kuntalaisiin ja heidän hyvinvointiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen. EVA:n merkitys on tiedostettu ja sen käyttöön on tutustuttu. Evan käyttö huomioidaan päätöksenteossa silloin, kun se nähdään tarkoituksenmukaisena.

2.2. Hyvinvointi**Ennaltaehkäisevien toimien kehittämisen ensisijaisuus, kuntalaisten omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, varhainen vaikuttaminen hyvinvointia uhkaaviin riskitekijöihin**

Eri palvelualueiden toimintaa ohjaavissa strategioissa ja palvelujen myöntämisperusteissa painopiste on ennaltaehkäisevissä toiminnaissa ja varhaisessa vaikuttamisessa. Tavoitteena on, että kuntalaisille on tarjolla matalan kynnyksen palveluita ja tarvittavaa tietoa, jotta kukin pystyy mahdollisissa terveyttä ja hyvinvointia uhkaavissa riskitilanteissa toimimaan omaaloitteisesti ja tekemään oikeanlaisia valintoja oman hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Eri palvelualueilla asiakasohjausta, neuvontaa sekä palvelutarpeen arviointia on uudistettu ja keskitetty tarkoituksenmukaisesti. Mm. sähköisiä palveluita on lisätty ja uudistettu turvaamaan mahdollisuutta omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Laukaassa **varhaiskasvatuksen** piirissä on vuosittain n. 1200 lasta. Perheillä on subjektiivinen oikeus lapsen varhaiskasvatukseen, mikä osaltaan tukee lapsiperheiden hyvinvointia. Laukaan eri alueilla toimii varhaiskasvatuksen kerhoja, jotka tarjoavat esimerkiksi kotihoitokassa oleville lapsille mahdollisuuden varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Kerhotoiminta on ollut v. 2021 asiakasperheille maksutonta. Laukaassa toimii myös seurakunnan perhekerhot ja MLL:n perhehoiminta (esim. perhekahvilat) ja näillä on suuri merkitys kunnan lapsiperheiden hyvinvoinnille. Toiminta täydentää merkittävällä tavalla kunnan omaa varhaiskasvatustoimintaa ja vastaa myös lapsiperheiden erilaisiin tarpeisiin.

Viime vuosina Laukaan lasten ja lapsiperheiden palveluiden piirissä on tehty monialaisesti tiivistä kehittämistyötä, jossa varhaiskasvatus on ollut aktiivisena toimijana. Palveluiden rakenteita ja eri toimijoiden tietoisuutta toistensa palveluista on selkiytetty.

Varhaiskasvatuksen piirissä on jatkettu Lapset puheeksi (LP) –menetelmän käyttöönottoa kouluttamalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä menetelmäosaajiksi. Lapset puheeksi-menetelmään liittyen tehdään yhteistyötä lastenneuvolan terveydenhoitajien kanssa. Neuvo-lassa Lapset puheeksi -menetelmä on jo systemaattisesti käytössä. LP-työn päämääränä on lapsen hyvinvoinnin ja suotuisan kehityksen tukeminen sekä ongelmien ennaltaehkäiseminen. Työskentelyn tavoitteena on lapsen arkipäivän sujuminen mahdollisimman hyvin kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja vapaa-ajan ympäristöissä ottaen huomioon lapsen erityiset tarpeet ja elämäntilanteet.

Kaikissa varhaiskasvatuspalveluissa varhaiskasvatuksen erityisopettajat (veot) konsultoivat ja koordinoivat lasten tuen tarpeen mukaisia järjestelyitä kaikilla tuen portailla (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Erityisopettajat tarvittaessa ohjaavat lapsia/perheitä tarvitta-
viin palveluihin sekä järjestävät lasten monialaiset varhaiskasvatuksessa pidettävät lapsi-kohtaiset palaverit.

Opiskeluhuollossa työskentelee koulukuraattori, jonka työskentelykenttään kuuluvat kes-
keisesti varhaiskasvatuksen esiopetusryhmät. Esiopetuksessa yksilöllistä oppilashuoltoa järjestetään tarpeen mukaan. Kuraattori osallistuu esiopetusryhmissä yhteisöllisen oppilas-
huollon toteuttamiseen ja kehittämiseen, sekä konsultoi esiopettajia lapsen hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Lukuvuosina 2020-2021 ja 2021-2022 esiopetuksessa työskentelee myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jonka työpanos kohdistuu päiväkotien esiopetus-
ryhmien osa-aikaiseen erityisopetukseen.

Sitouttava kouluyhteisötyö on valtakunnallinen opetus- ja kulttuuriministeriön koordi-
noima hanke, jonka 24 eri pilotissa on mukana 122 kuntaa ja 12 muuta opetuksen järjestä-
jää. Elokuussa 2021 Laukaassa käynnistyi valtion erityisavustuksella Äänekosken kaupungin
koordinoima Sitouttava kouluyhteisötyö -pilotti, jossa on mukana yhdeksän keskisuoma-
laista kuntaa. **Laukaassa HyPen** alaisuudessa toimiva hanke käynnistyi perusopetuksen op-
pilaille ja huoltajille tehdyllä hyvinvointikyselyllä, jonka tuloksia hyödynnetään koulun luku-
vuoden aikana tehtävän hyvinvointityön apuna. Marraskuussa 2021 työnsä aloitti opetta-
jista koostuva työryhmä, jonka tehtävänä on luoda Laukaan perusopetuksen kouluihin yh-
teinen hyvinvoinnin vuosikello vuosiluokille 1-9. Vuosikello sisältää teemoja ja materiaalia

Hyvinvointikertomus

mm. hyvinvointi- ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta varten. Lisäksi Laukaassa kehitetään käytössä olevaa poissaoloihin puuttumisen toimintamallia.

Opiskeluhuollon kuraattori- ja koulupsykologipalveluissa lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyvät tekijät ovat keskisiä palveluun tu-
losyitä. Koulupsykologien kasvavat tutkimusjonot kertovat tutkimustarpeiden kasvusta: vuoden 2021 aikana tehtiin noin 50 psykologin tutkimusta. Korona-aikana ahdistuneisuus ja erilaiset mielenterveyden haasteet ovat lisääntynyt ja näkyneet kasvuna myös Laukaan HyPen psykiatristen sairaanhoitajien asiakasmäärissä. Kouluterveydenhoitajilla koronakotokset ovat olleet näkyvä osa vuoden 2021 työtä. Loppuvuodesta 2021 Laukaan kunnan opiskeluhuolto sai valtion erityisavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa kuraattori- ja koulupsykologipalvelujen vahvistamista vuoden 2022 aikana, painopisteenä erityisesti yhteisöllinen opiskeluhuolto.

Lasten ja nuorten neuropsykiatristen haasteiden kohtaamiseksi ja tukemiseksi kouluympäristössä on Laukaan koulun henkilöstöä osallistunut Keski-Suomessa toteutettavaan TARMO-hankkeeseen. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa koulun henkilökunnan nepsy-osaamista ja jäsentää koulun sisäisiä rakenteita kollektiivisen tuen mahdollistamiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi.

Uudenlainen ennalta ehkäisevän työn ponnistus nuorille olivat loppuvuonna 2021 Laukaan yläkouluilla järjestetyt harrastuspäivät. Päivien vetovastuu oli Laukaan HyPen erityisnuorisotyöntekijällä ja yhteistyössä toteutuksessa olivat koulujen lisäksi muun muassa kansalaisopisto, kirjasto ja järjestö- ja seuratoimijoita. Päivien aikana nuorilla oli mahdollisuus osallistua haluamiinsa harrastuspajoihin ja tutustua itselleen aivan uusiinkin harrastuksiin. Harrastuspäiviä varten erityisnuorisotyöntekijä teetti nuorille alkukyselyn, jossa selvitettiin nuoria kiinnostavia harrastuksia. Näin mahdollistettiin myös nuorten oma osallisuus päivien toteutuksessa.

Myös **etsivä nuorisotyö** laajensi vuoden 2021 aikana ennalta ehkäisevää työtään jalkautumalla aiempaa vahvemmin Laukaan lukiolle ja POKE:n Laukaan yksikköön. Jalkautumalla oppilaitokseen välituntien ajaksi tehdään etsivää nuorisotyötä tutuksi toisen asteen opiskelijoille ja madalletaan nuorten kynnystä ottaa tarvittaessa yhteyttä etsivään nuorisotyöntekijään.

Vuosittain Laukaan eri taajamien 6.-9.-luokkalaisille järjestettävä Hyvinvointireitti toteutettiin vuonna 2021 Lievestuoreen koululla viikolla 12. Kevään 2020 reitti jouduttiin perumaan koronapandemian takia, ja vaikka koronatilanne edelleen oli hankaloittamassa reitin toteutusta, päätettiin se nyt toteuttaa aivan uudella tavalla: digitaalisesti ja pelillisyyttä hyödyntäen. Entiseen tapaan toteutuksesta vastasivat yhteistyössä Laukaan kunnan (vapaa-aikatoimi) ja HyPe-toimijaverkoston lisäksi Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.

Korona-aikana on kehitetty uusia nuorisotyön ja nuorten kohtaamisen muotoja, esimerkiksi jalkautuvaa ja digitaalista nuorisotyötä. Koulujen yhteyteen valmistuneet uudet nuorisotilat mahdollistavat uudenlaista koulun monimuotoista nuorisotyötä.

Hyvinvointikertomus

Vapaa-aikatoimi tarjoaa eri ikäisille runsaasti hyvinvointia tukevia palveluja ja toimintaa. Esimerkiksi lomakausille ajoittuva leiritoiminta saavutti 600 lasta ja nuorta niin Laukaasta kuin Laukaan ulkopuolelta. Lapsiperheille tärkeitä vapaa-ajan hyvinvointia tukevia palveluja ovat mm. lukuisat puistot, lähiliikuntapaikat sekä kirjastot. Vapaa-ajan hyvinvointia tukevilla palveluilla korostuu kunnan omien palvelujen ohella voimakas kolmannen sektorin rooli, kuten aktiiviset urheiluseurat. Laukaan kunta ja liikunnan aluejärjestö Keski-Suomen Liikunta aloittivat yhteistyön urheiluseuratoiminnan kehittämiseksi ja elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Tavoitteena on, että laukaalaiset lapset, nuoret ja aikuiset löytäisivät harrastusmahdollisuuksia mahdollisimman läheltä kotia.

Laukaan HyPessä järjestettiin yhteistyössä Seututerveyskeskuksen kanssa PUTE-kioskia eli avointa puheterapiavastaanottoa. Syyskaudella 2021 kokeiltiin myös avointa toimintaterapiavastaanottoa eli TOITE-kioskia, mutta se ei vielä tavoittanut asiakkaita.

MLL Laukaan paikallisyhdistys järjesti syyskaudella HyPen toimitilalla perhekahvilatoimintaa. Marras-joulukuussa puolestaan toteutettiin yhteistyössä HyPen toimijaverkoston, MLL Laukaan paikallisyhdistyksen ja K-Supermarket Laukaan kanssa Joulupuu-hyväntekeväisyyskeräys, jonka avulla kerättiin joululahjoja eriarvoisessa asemassa oleville lapsille ja nuorille.

Elo-lokakuussa 2021 Laukaan HyPen tulosityksikkö vastasi koko Keski-Suomea palvelleesta Kokemustoimintakeskuksen esiselvityksen pilottihankkeesta. Tässä Keski-Suomen Liiton rahoittamassa ja kahden osa-aikaisen hanketyöntekijän voimin toteutetussa hankkeessa selvitettiin, miten ja millä edellytyksillä Keski-Suomeen voidaan perustaa Kokemustoimintakeskus, sekä tehtiin ehdotus, miten keskuksen toiminta tulisi organisoida Keski-Suomessa. Keskuksen kautta voitaisiin käyttää kokemusasiantuntijoiden asiantuntijuutta laajemmin hyvinvointipalveluiden kehittämisessä ja eri palveluiden varhaisessa tuessa.

Perheneuvolapalvelut olivat kysyttyjä matalan kynnyksen palveluita, minkä piiriin tuli 139 uutta asiakasta vuoden 2021 aikana ja näin palvelua onnistuttiin tuottamaan varhaisessa vaiheessa. **Lastensuojelussa** painopiste on ollut sijaishuollon tiiviissä työskentelyssä ja sijoitusten purussa. Lastensuojeluilmoituksia vastaanotettiin 606 (649 vuonna 2020). Korona-pandemian näkyi osaltaan myös lastensuojelussa. Haasteet näkyivät erityisesti lasten ja nuorten psyykkisenä pahoinvointina, käytöshäiriöinä, lapsen psyykkisinä oireiluna sekä päihteiden käyttönä.

Nuorten sosiaalityössä tuettiin nuoria asumisen sekä koulutukseen ja työllistymiseen liittyvissä asioissa. Laukaassa toimii Ohjaamo-hanke, joka moniammatillisesti tukee nuorten elämiseen liittyvissä asioissa ja nuorten sosiaalityöntekijä on mukana Ohjaamossa viikoittain. Nuorten sosiaalityöntekijä vastaa myös jälkihuollon toteutumisesta.

Jälkihuollon sosiaalityöhön lisättiin yksi sosiaaliohjaajan virka jälkihuollon palveluihin vastaamaan kunnan jälkihuoltovelvoitteeseen, mikä on nykyisin 25 ikävuoteen saakka.

Perhetyötä kehitettiin vastaamaan perheiden erilaisiin tuen tarpeisiin paremmin ja oikea-aikaisemmin vahvistamalla henkilöstön osaamista. Perhetyön uusista työmuodoista kehittämisen painopiste on avoperhekuntoutuksessa, mikä sisältää kuntoutuksen ohella perheen tilanteen selvitystyöskentelyä sekä muutostyöskentelyä tilanteissa, joissa huostaanoton uhka on todellinen.

Aikuissosiaalityön mielenterveys- ja päihdepalveluiden palvelurakennetta uudistettiin ja maaliskuussa 2021 aloitti uusi sosiaalityöntekijä virassaan. Ensisijaisena palveluna on kotiin annettava tuki ja ohjaus osana sosiaalista kuntoutusta. Tuen avulla on saatu purettua ras-
kaimpia asumispalveluita ja tuettua asiakkaita heidän omiin koteihin. Vuoden 2021 aikana psykiatrisen asumispalvelun asiakkuudet siirtyivät Keski-Suomen sairaanhoitopiiriltä kun-
nan sosiaalityöhön. Palveluun luotiin kuvattu palveluprosessi ja suunnitelma uusien työ-
muotojen käyttöönotosta.

Sosiaalityössä osallistuttiin TASOS-taloudellinen toimintakyky ja sosiaalinen osallisuus hankkeeseen, jonka tavoitteena on vahvistaa työelämän ulkopuolella olevien työikäisten sosiaalista osallisuutta ja parantaa heidän taloudellista toimintakykyään. Osan kehittä-
mistä Laukaassa aloitti talousneuvola, joka toimii yhteistyössä eri verkostojen kanssa.

Vanhuspalvelun toimintaa rajoitti koronaepidemia myös vuonna 2021. Päivätoimintapal-
veluita jouduttiin tarjoamaan supistetusti ja asumispalveluissa käyviä vierailijoita kävi aikai-
sempaa vähemmän. Sosiaalisen median avulla on pyritty tukemaan omaehtoista kuntou-
tumista ja terveyden edistämistä.

Ennakoivan työn ja kuntoutustiimin tunnettavuutta lisättiin esittäytymällä ja kertomalla
toimintamme eri mahdollisuuksista paikallisessa lehdessä. Lisäksi tiimin asiantuntijat ovat
laatineet säännöllisesti hyvää ikääntymistä ja terveyttä tukevia artikkeleita paikallislehteen.

Ennakoivaa ja etsivää vanhustyötä tehdään eri ikäryhmissä (75- ja 80-vuotiaat). Ikäänty-
neiden ryhmätapaamisia ja osallistavuutta tukevia ryhmiä ei koronan vuoksi ole myöskään
voitu toteuttaa. Nämä tekijät ovat osaltaan vaikuttaneet iäkkäiden kuntalaisten toiminta-
kykyyn sitä heikentäen. Pandemian myötä myös vanhusten yksinäisyys on lisääntynyt. Yh-
teistyötä pyritään tiivistämään ja kehittämään eri yhdistysten ja toimijoiden kanssa koko
kunnan alueella. Teknologiaa on hyödynnetty toteuttamalla toimintakykyä aktivoivia ja ter-
veyttä edistäviä opetusvideoita kunnan omien työntekijöiden esittämänä.

Kuntoutustiimissä on otettu käyttöön toimintakyky -puhelin, johon iäkäs kuntalainen voi
soittaa, mikäli liikkumisessa tai tasapainossa on tapahtunut heikennystä. Erityisliikunnan-
ohjaajan toimesta ja Seututerveyskeskuksen vuodeosastolla tehdään kaatumisen riskiarvi-
ointeja.

Seututerveyskeskuksessa koronarokotustoiminta aloitettiin tammikuussa 2021 riskiryh-
missä olevista ikäihmisistä sekä kriittisissä paikoissa työskentelevistä terveydenhuollon
henkilöstöstä. Rokotteiden saannin parannuttua rokottaminen laajeni asteittain myös
muuhun väestöön. Rokotustoiminta työllisti etenkin terveysneuvonnan henkilökuntaa ja
lasten määräaikaisterveystarkastuksia jouduttiin siirtämään tämän takia. Kaikki tukea tar-
vitsevat perheet, lapset ja nuoret, saivat sitä kuitenkin yksilöllisesti.

Terveysneuvonnassa henkilöstöä jouduttiin siirtämään koronatehtäviin ja kiireettömiä ter-
veystarkastuksia jouduttiin lasten ja nuorten kohdalla siirtämään. Äkillisiin pitkiinkin pois-
tumiin ei olla saatu palkattua sijaisia ja tämä myös osaltaan siirtänyt kiireetöntä neuvola ja
kouluterveydenhuollon toimintaa. Terveysneuvonnassa hyödynnettiin koronapandemian
aikana virtuaalista toteutusta perhevalmennuksessa. Mahdollisuuksien mukaan asiakkaita
hoidettiin myös puhelinkontaktein esim. perhesuunnitteluneuvolassa, diabetesneuvolassa,

Hyvinvointikertomus

aikuisneuvolassa yms. Kokoontumisrajoituksia on jouduttu noudattamaan esimerkiksi erilaisissa ryhmissä, kuten fysioterapian ryhmätoiminnassa. Etäravitsemusterapiapalvelua tuotettiin osana hanketyöskentelyä ja palvelut etäravitsemuspalvelu toiminta jää omaksi palveluksi ja palveluja pystytään laajentamaan myös lapsiin/nuoriin.

Seututerveyskeskuksen vastaanottopalveluissa on kehitetty digitaalista asiointikanavaa, Omaolo toimintaa yhdessä muiden sähköisten palveluiden kanssa.

Lapset puheeksi (LP) -boostaus koulutuksia on järjestetty henkilökunnalle ja LP-puheeksi menetelmä on vakiinnutettu osaksi neuvolatoimintaa. Vihtavuorella avautui lokakuussa 2021 uudet neuvola- ja kouluterveydenhuollon tilat.

Vuonna 2021 **Seututerveyskeskuksen mielenterveys- ja päihdepalveluja** on uudistettu siten, että palvelut olisivat mahdollisimman hyvin kuntalaisten saatavilla ja tietoisuus saatavuudesta paranisi. Keinoina tähän on luotu Laukaan terveyskeskukseen mielenterveys- ja päihdepotilaan tiimimallinen hoidon tarpeen arviointi. Tiimimallin tarkoituksena on tarjota matalan kynnyksen hoitavaa ja ennalta ehkäisevää palvelua kaikille täysi-ikäisille kuntalaisille. Yhteydenotto vai tapahtua suoraan potilaalta tai se voi tulla toisilta ammattilaisilta tai yhteistyökumppaneilta. Yhteydenotto voi olla sähköinen tai puhelimitse ja yhteystiedot palveluun on julkisia ja löytyy Seututerveyskeskuksen www-sivuilta. Tiimi tarjoaa hoidon tarpeen arvion lisäksi lyhytterapeutista keskustelua sekä potilaan kanssa yhteistyössä hoitosuunnitelman päivittämistä, mikä voi sisältää tarpeen mukaan ohjausta jatkohoitoon tai yhteistyönlisäämistä yhteistyökumppaneiden kanssa moniammatillisesti.

Arwidssonintiellä toimii edelleen Seututerveyskeskuksen mielenterveys- ja päihdetyön vastaanotto, jossa toimii psykiatreja, psykologeja sekä sairaanhoitajia. Siellä toiminta on keskittynyt tutkimukselliseen sekä terapeuttiin hoitoon. Aiemmin mainitun tiimimallitoiminta on antanut mahdollisuuden kohdentaa resursseja niin, että hoitotyönprosessit palvelisivat paremmin kuntalaisten palvelun tarvetta. Samoin hoitotyön ammattilaisen kokemusta työn kuormittavuudesta olisi matalampi.

Laukaan mielenterveys- ja päihdetyö osallistui THL:n potilastyytyväisyys kyselyyn syksyllä 2021, jonka tulokset saatiin helmikuussa 2022. Tulosten mukaan kuntalaiset, jotka olivat potilaina Laukaan mielenterveys- ja päihdepalveluissa, olivat hyvin tyytyväisiä palveluun. Lisäksi läheteet erikoissairaanhoidon ovat vähentyneet jopa 70% ja palvelun vaikuttavuus on ollut hyvä.

Psykiatrinen palveluasumisen koordinoiti uudistettiin yhteistyössä Laukaan sosiaalitoimen kanssa. Nyt palvelussa korostuu paikallinen osaaminen ja paikallisten palvelussa olevien ihmisten tunteminen ja kohtaaminen. Seututerveyskeskuksen osalta oma palveluasumiskoordinaattori on palkattu alkaen 1.3.22.

Kuntalaisten osallisuus ja osallistuminen, kulttuuri hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjänä

Liikkuva Laukaa -hankkeen, Eloisaa! toiminnan ja vanhus- ja vammaispalvelun kuntoutustien yhteistyössä toteutetut ikäihmisten tapahtumat ja ulkoiluystäväkoulutukset jatkuivat.

Koulutuksen saaneet vapaaehtoiset toimivat säännöllisesti asumispalvelujen asukkaiden ulkoilussa tukena koronatilanteesta huolimatta.

Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeet toteuttivat Keski-Suomessa kevättalvella 2021 lasten, nuorten ja perheiden palveluja kartoittavan, laajan kyselyn, johon osallistui myös 272 laukaalaista vastaajaa. Tuloksia on hyödynnetty Laukaassa kyseenomaisten palvelujen suunnittelu- ja kehittämistyössä. Kuntalaisten osallisuutta ja osallistumista palvelujen ja toiminnan kehittämiseen mahdollistettiin HyPen toimitilalla järjestetyissä Keski-Suomen seututerveyskeskuksen, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki (KYT) ry:n ja paikallisjärjestöjen yhteistyötiloissa. Jälkimmäisessä illassa mukana oli myös kuntaedustus.

Kansalaisopisto on tarjonnut kursseja laajasti eri ikäryhmille kouluikäisistä kaiken ikäisiin aikuisiin. Taiteen perusopetuksen sekä musiikin yksilöopetuksen järjestäminen on jatkunut. Nuoria on huomioitu esittelemällä heille suunnattuja kursseja ja kansalaisopiston toimintaa yläkoulujen harrastamispäivillä. Kansalaisopiston tarjoama toiminta (laaja kurssitarjonta, kohtuulliset kurssimaksut, osallistumisen matala kynnys) edistää kuntalaisten hyvinvointia lisäten yhteisöllisyyttä ja vähentäen yksinäisyyttä. Opiston kursseille/ luentoihin/ tapahtumiin osallistuminen toimii ennaltaehkäisevänä keinona syrjäytymisessä ja sitä kautta (henkisen) terveyden heikentymisessä. Toiminta on toteutettu olemassa olevilla henkilöstöresursseilla. Yhteistyötä on tehty eri toimijoiden kanssa.

Kirjasto on hyvinvointipalvelu, jokaisen kuntalaisen portti virikkeen ja viihdykkeen äärelle. Kulttuuripalvelu pyrkii siihen, että kuntalaiset voivat olla osallisia kulttuurista ja taiteesta. Lähikirjasto palasi seitsemän vuoden tauon jälkeen Vihtavuoreen, kun koulurakennuksen yhteyteen rakennettu uusi kirjasto avasi ovensa syyskuussa. Korona vaikutti fyysiseen kirjastopalveluun voimakkaimmin 20.3-18.4. Toimipisteet palvelivat tuolloin nopean asioinnin moodissa eli pitkäaikainen oleskelu ja työskentely ei ollut tuolloin kirjastoissa sallittua. Samoin omatoimikirjastopalvelu ei ollut tuolloin käytössä eikä auto ajanut reittejään.

Pertti Kukkosen taideteos Elämän kulku valmistui syksyllä osana Vihtavuoren koulurakennushanketta. Teos on pihalle sijoitetun muurin, bussipysäkin ja valaistuksen muodostama kokonaisuus. Teos toteutettiin prosenttiperiaatteella Taiteen edistämiskeskuksen ja kunnan yhteisrahoituksella. Kulttuuritoimen avustuksia jaettiin 19 500. Sivistyslautakunta myönsi Radio Lievestuoreelle vuoden 2020 kulttuuripalkinnon. Kulttuuripalveluiden tehtävät siirtyivät vuoden aikana kirjastotoimenjohtajalta vapaa-aikajohtajalle.

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen

Koronapandemian aikana systemaattinen ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen on ollut vuonna 2021 vähäistä.

Laukaan HyPen kautta on käytettävissä seututerveyskeskuksen lasten ja nuorten päihdesairaanhoidajan sekä psykiatrisen sairaanhoidajan palvelut. He toimivat osana HyPen moniammatillista verkostoa ja ennaltaehkäisevää oppilashuoltotyötä.

Nuorten ehkäisevää päihdetyötä vuonna 2021 oli osaltaan tukemassa Lievestuoreen yläkoululla järjestetty digitaalinen ja pelillinen Hyvinvointireitti.

Syyskuussa 2021 Laukaan kunnan ehkäisevän päihdetyön työryhmä vastasi Keski-Suomen alueella toteutettuun Kypsyysanalyysiin, joka on kehitetty Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hankkeessa. Kypsyysanalyysi on suunniteltu kunnille ehkäisevän päihdetyön arvioinnin ja suunnittelun työkaluksi. Se soveltuu myös mielenterveyden edistämiseen sekä järjestöjen tai seurakuntien käyttöön. Työkalun avulla voidaan hahmottaa, mitä ehkäisevä päihdetyö on ja arvioida, miten ehkäisevä päihdetyö tällä hetkellä toteutuu, millaisin resurssein ja mitä suunnittelussa kannattaa huomioida. Kypsyysanalyysi toteutettiin Laukaassa nyt toista kertaa. Syksyn kyselyn tuloksia hyödynnetään Keski-Suomen hyvinvointialueen suunnittelussa, ja tiedot välitetään myös Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle, jonka tehtävänä on seurata ja ohjata EPT-lain toimeenpanoa kunnissa.

Lisäksi elokuussa 2021 informoitiin Laukaan kunnan nettisivuilla ja some-kanavissa EHYT ry:n ehkäisevän päihdetyön syksyn koulutustarjonnasta, jota oli tarjolla runsaasti niin ammattilaisille kuin kuntalaisille.

Terveyttä ja toimintakyvyn tukemista edistävän ravitsemustilan ylläpitäminen ja edistäminen koko väestötasolla

Varhaiskasvatuksen ja ruokapalvelun yhteinen hanke Ruokakunta- Yhdessä kohti ruokailoa ja terveyttä päättyi lokakuussa 2021. Hankkeen rahoitti STM ja siihen osallistui kolmesta maakunnasta 12 kuntaa. Hankkeen tavoitteena oli muodostaa lapsille tasapainoinen suhde ruokaan, tuoda varhaiskasvatuksen ravitsemussuosituksat käytäntöön sekä yhteistyön vahvistaminen varhaiskasvatuksen ja ruokapalvelun välillä. Hankkeen myötä Laukaaseen perustettiin työryhmä, jonka tavoitteena on jatkaa hankkeessa syntynyttä vuoropuhelua ruokakasvatuksen käytäntöihin ja yhteistyöhön liittyen.

Ikäihmisten osalta ravitsemusasiat ja niistä tiedottaminen pidetään esillä eri toiminnoissa. Samoin kuntoutustiimin toiminnassa ravitsemuksen merkitys otetaan asiakkaiden kanssa puheeksi systemaattisesti, ilman täysipainoista ravintoa ja riittävää proteiinin saantia kuntoutus ei edisty optimaalisesti. Ravitsemusterveyden edistäminen onkin tärkeä pitää myös jatkossa hyvinvointisuunnitelman keskeisenä tavoitteena. Laukaasta on edustus Vireyttä seniorivuosiin ikääntyneiden ruokasuositusten käyttöönotto hankkeen ohjausryhmässä. Lisäksi olemme aktiivisesti mukana Keski-Suomen alueellisessa ravitsemustyöryhmässä, jonka tehtävänä on jalkauttaa hyviä ravitsemuskäytänteitä maakuntiin.

Kaatumistapaturmien ennaltaehkäisy; kuntalaisten liikuntakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen

Laukaan vapaa-aikapalvelut järjestävät vakituksena toimintana erityisliikuntaryhmiä, jotka on tarkoitettu henkilöille, joilla on haasteita osallistua yleisesti tarjolla oleviin liikuntaryhmiin (ikäihmiset, pitkäaikaissairaat, sosiaaliset haasteet, muu toimintakyvyn heikentyminen, liikuntarajoitteiset, kehitysvammaiset). Säännöllisesti viikoittain kokoontuvia ohjat-

Hyvinvointikertomus

tuja liikuntaryhmiä oli 34 vuonna 2021. Ohjattua liikuntaa järjestettiin kuntosaleilla, liikuntasaleissa, uimahalleissa sekä ulkona eri puolilla Laukaata. Erityisliikuntaryhmissä on tavoitteena edistää terveyttä, ylläpitää liikuntakykyä sekä ennaltaehkäistä kaatumisia.

Lisäksi vapaa-aikapalveluiden kolmevuotinen terveyttä ja hyvinvointia edistävä Liikkuva Laukaa-hanke käynnistyi keväällä 2020 ja se jatkui vuonna 2021. Hankkeen päätavoitteina on kehittää ikäihmisten, vähän liikkuvien lasten ja nuorten sekä soveltavaa liikuntaa erilaisen toimintamallien avulla moniammatillisessa yhteistyössä. Hankkeen päätavoitteet kohdistuvat kaikissa kohderyhmissä terveytensä kannalta liian vähän liikkuviin ja perustuvat valtakunnallisiin linjauksiin sekä kunnan hyvinvointisuunnitelmaan. Kuntaan on kehitetty liikunnan palveluketju, jossa asiakkaiden ohjautuminen liikuntapalveluihin sekä eri ammattihenkilöiden välillä on sujuvaa. Tähän liittyen on käynnistetty maksuton liikuntaneuvonta ja liikunnan starttiryhmiä, joista asiakkaat voivat jatkaa vakituisiin ryhmiin (erityisryhmät, kansalaisopisto tai muut paikallisten toimijoiden ryhmät) tai omatoimiseen harjoitteluun. Lisäksi hankkeen avulla on myös käynnistetty uusia liikuntaryhmiä vastaamaan suurta kysyntää. Yhteensä erityisliikuntaryhmien sekä Liikkuva Laukaa-hankkeen liikuntatoimintoihin osallistui vuoden 2021 yli 670 kuntalaista.

2.3. Luonto ja elämykset

Turvallinen ja terveellinen ympäristö

Koulurakentaminen ja kiinteistöhankeet sekä kiinteistöjen kunnossapito ovat edenneet suunnitellusti. Vihtavuoreen on valmistunut uusi liikuntahalli ja kuntosali, joiden käyttö on alkanut erittäin aktiivisesti.

Kuntalaiset tietävät ja tuntevat Laukaan monipuoliset luonto- ja elämysmatkailu- sekä liikuntamahdollisuudet

Liikunta- ja ulkoilupaikkoja on kuvattu, sähköistä viestintää kehitetty ja siten monipuolisten ulkoilu- ja matkailukohteiden löydettävyyttä parannettu. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman laatiminen on käynnistetty. Ulkoilureittien monikäyttöisyyttä ja esteettömyyttä on myös alettu edistämään. Frisbeegolf ratoja on laajennettu ja kehitetty kunnan eri taajamiin.

Joukkoliikenteen ja asiointireittien käytön tehostaminen

Asiointireitit on kilpailutettu vuonna 2021. Reiteistä on tiedotettu lehti-ilmoituksella ja tietoa jaettu yksiköihin. Korona vähensi käyttäjämääriä merkittävästi, millä voi olla vaikutusta asiointireittien toteuttamiseen ja osalla reiteistä voi olla edessä lopettaminen. On suunniteltu asiointireittien hallinnoinnin siirtämistä vanhus- ja vammaispalveluihin, koska asiointireittien asiakkaat ovat pääosin ikäihmisiä.

3. Keskeiset johtopäätökset ja evästyksset vuodelta 2021

Kuntalaisten hyvinvointia ja terveyden edistämistä tulee johtaa tiedolla (indikaattorit, tilastot, kokemus, kuntalaisten näkemykset), jotta olemassa olevat resurssit kohdentuvat taroituksenmukaisesti. Seuraavassa vuoden 2021 vuosiraportista esiin nousseita asioita ja kehitystarpeita, mitkä tulisi ottaa huomioon, kun laaditaan hyvinvointisuunnitelmaa tulevalle valtuustokaudelle 2022-2025:

- Väestön hyvinvointia kuvaavien viimeisimpien indikaattoritietojen pohjalta huomiota tulee kiinnittää mm. lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemukseen, mielen hyvinvointiin, pitkäaikaistyöttömyyteen, kaatumistapaturmien ehkäisyyn, ikäihmistien liikuntakyvyn ja nuorten ravitsemusasioiden edistämiseen, sekä kulttuuri-mahdollisuuksien vahvistamiseen.
- Covid -19 koronapandemian vaikutusten arviointi kuntalaisten hyvinvointiin (talous, työhyvinvointi, lomautukset, työttömyys, syrjäytymisuhka, sähköisten palveluiden käyttö); Koronapandemia aiheuttanut rajoituksia toiminnoissa, mistä seurannut yksinäisyyttä, pelkoa, syrjäytymistä / digisyrjäytymistä, taloudellista ahdinkoa (työttömyyttä, lomautuksia), perheiden ongelmien kärjistymistä, ikäihmisillä toimintakyvyn heikentymistä - toisaalta sähköisten palveluiden haltuunottoa ja luontoharrastusten lisääntymistä); pandemian haasteelliset seuraukset tulee tiedostaa eri palvelualueilla ja pyrkiä toiminnoissaan tukemaan kuntalaisia niistä selviämään siten, kuin se vain on mahdollista
- Työllisyyden edistämistoimien ylläpitäminen ja vahvistaminen, mm. Työllisyyden kuntakokeilu 1.3.2021-30.6.2023
- Kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia, osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia tulee kehittää, kuntalaiset ovat oman hyvinvointinsa ja sen edistämisen parhaita asiantuntijoita.
- SoTe -maakuntauudistuksen vaikutukset hyvinvointityöhön - monialaisen yhteistyön kehittäminen
- Työssäjaksaminen, työhön sitoutuminen ->Työhyvinvoinnin ja johtamisen kehittäminen, työympäristön vaarojen ja riskien arvioinnin jatkotoimenpiteet, tiedolla johtamisen kehittäminen
- Ennaltaehkäisevien toimien edelleen vahvistaminen eri palvelualueilla
- Järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan edelleen kehittäminen ja vahvistaminen
- Ympäristön viihtyvyyden ja luontoarvojen huomioiminen
- Kuntalaisten hyvinvointia edistäviin ja ylläpitäviin hankkeisiin osallistuminen
- Hyvinvointityöryhmän / hyvinvointityön arviointi ja kehittäminen

4. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat sekä hankkeet, missä oltu mukana vuonna 2021

- Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke 2019-2021
- VerKo - Vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden paikka lapsi- ja perhepalveluissa -hanke 2019-2021
- Ruokakunta, Yhdessä kohti ruokailoa ja terveyttä, 2019 -2021, varhaiskasvatus
- Liikunnan ja hyvinvoinnin edistämisen tietöalustan ja toimintaprosessin kehittäminen Keski-Suomessa hanke 2019-2021
- Meijän perhe liikkeellä 2020-2022, vahvistetaan lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemista
- Kotihoitohenkilöstön uudistuva osaaminen: Työn sisältöjen kehittäminen ja työssä jaksamisen edistäminen yhteistoiminnallisella palvelumuotoilulla 2019-2021
- Liikkuva Laukaa hanke 2020-2023
- TASOS hanke / aikuis- ja perhesosiaalityö 1.9.2020-28.2.2023
- Meijän mielestä arvokas mielenterveystyön hanke 2020-2022
- Keski-Suomen Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus -hanke 2020-2022
- Valtakunnallinen työllisyyden kuntakokeilu 1.3.2021-30.6.2023
- Työkykyohjelma-hanke; Meijän kyvyt käyttöön 2020-2022
- Palvelupolut kuntoon (PAKU) hankkeen (1.8.2018-28.2.2021)
- Kykyä työelämään -hanke (1.9.2020 - 31.8.2023) ESR: rahoittama hanke, jossa etsitään työllistymispolkua alueen osatyökykyisille työnhakijoille yksilö- ja ryhmävalmennuksen, koulutusten sekä työnantajayhteistyön keinoin
- Harrastuksia koulupäivään! Harrastamisen Suomen mallin pilotti 1.1. - 5.6.2021 (AVI)
- Harrastuksia koulupäivään 1.8.2021 - 30.6.2022 Harrastamisen Suomen malli (AVI), (Jokaiselle koululaiselle ainakin yksi harrastus koulupäivän yhteyteen)
- Lukuintoa ja lukemista lapsille! 1.12.2021 - 31.7.2022 (Kirjaston palkkaama luku-koordinaattori, joka tekee työtä esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden kanssa, tavoitteena lasten kielellisten valmiuksien parantaminen)
- Sitouttava kouluyhteistyö 2021-
- Kokemustoimintakeskus -pilotointi elo-lokakuu 2021
- Keski-Suomen maakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon hankinnan ja valvonnan kehittäminen 2021 (Sote-rakennehanke)
- TARMO-hanke, tavoitteena vahvistaa koulun henkilökunnan nepsy-osaamista ja jäsentää koulun sisäisiä rakenteita kollektiivisen tuen mahdollistamiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi.

5. Vuosiraportin 2021 laatijat

Vuosiraportin 2021 laatimiseen ovat osallistuneet:

- Mirja Ahoniemi, perusturvajohtaja
- Maarit Engelberg, palvelupäällikkö, ennakkoiva työ, vanhus- ja vammaispalvelut
- Tanja Halinen osastonhoitaja, Seututerveyskeskus terveysneuvonta
- Hely Harju hallinto- ja talouspäällikkö tekniset palvelut
- Risto Heikkinen, kirjastotoimenjohtaja
- Anu Kaasalainen, palvelupäällikkö lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus
- Maria Kankkio, varhaiskasvatuksen johtaja
- Marja-Liisa Kauppinen, johtava sosiaalityöntekijä
- Heli Peltola, viestintäpäällikkö
- Eero Raittila, henkilöstö- ja talousjohtaja
- Satu Rautiainen, erityisliikunnan ohjaaja
- Jussi Silpola, sivistysjohtaja
- Salla Turpeinen, vapaa-aikajohtaja
- Arja Tirkkonen, palvelupäällikkö, työllisyyspalvelut
- Niko Virransola, apulaisosastonhoitaja, Seututerveyskeskus mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Heli Lerkkanen, valvontakoordinaattori, hyvinvointityöryhmän sihteeri
- Asiakirjan ulkoasu: järjestelmäasiantuntija Sanna Laitinen